

- Men vi er alle feminister
om samhold og splittelse blant kvinneaktivister i Nepal

Masteroppgave i Sør-Asiastudier
Institutt for kulturstudier og orientalske språk
Universitet i Oslo

Kjersti Johannessen
Vårsemesteret 2008

Sammendrag

Nepal, vinteren 2007: Etter ti år preget av væpnet konflikt, synes endelig folket å ha fått fred. Optimismen råder, og i kjølvannet av fredsprosessen kommer marginaliserte grupper på banen. Kvinner, som tradisjonelt har blitt diskriminert politisk og sosialt, ønsker innflytelse i ”det nye Nepal”. Internasjonale givere støtter utviklingen, og den norske ambassaden bidrar ved å støtte et initiativ som skal samle organisasjoner til en bred kvinnefront. Dette viser seg å være en utfordring. Det er ingen tradisjon for en samlet kvinnebevegelse, og de sosiale skillelinjene i Nepal er komplekse og dyptgående.

Denne studien analyserer faktorer som henholdsvis fremmer og motvirker arbeidet for en mer helhetlig kvinnefront, denne vinteren 2007, da grunnlaget for det nye nepalske samfunnet skal legges. På den ene side finner vi aspekter som kan virke samlende, som feministisk fellesskap, empati og konfliktrelaterte erfaringer. På den annen side er det lett å finne faktorer som kan bidra til splittelse, herunder kaste, etnisitet og politisk tilhørighet. Givernes, og da særlig Norges rolle, inngår i drøftingen.

Som en del av studien gjennomførte jeg intervjuer med sentrale kvinneaktivister i Nepal, med utgangspunkt i kvinnealliansen Women in Alliance for Peace, Power and Democracy through the Constituent Assembly (WAPPDCA) som Norge støtter økonomisk. Jeg hadde også samtaler med ansatte ved den norske og finske ambassaden, Swiss Development Cooperation og representanter fra ulike FN-organisasjoner.

Det teoretiske rammeverket tar utgangspunkt i litteratur om feministisk fellesskap. Hvor sterkt er kjønn som ankerfeste når mange andre faktorer splitter? De empiriske resultatene ble videre vurdert opp mot studier av kvinneorganisasjoner/nettverk i andre land, erfaring fra alliansebygging og påvirkning fra givere, og følger av politisk mobilisering av kvinner.

Gjennom empiriske funn står det klart at til tross for en rekke faktorer som skaper splittelse, er det også aspekter og hensyn som har samlende effekt. Empati og felles erfaringsgrunnlag var blant faktorene som ser ut til å påvirke potensialet for samarbeid i positiv retning. Funnene tydet på at alliansen WAPPDCA til en viss grad har fungert som brobygger mellom kvinnene. At involverte parter hadde fått en plattform for informasjonsdeling og erfaringsutveksling har gitt positive resultater, selv om arbeidet har tatt lengre tid enn ambassaden og aktivistene hadde håpet.

Mange av WAPPDCAs medlemsorganisasjoner er opprettet for å representere gruppers særinteresser. Sterk organisasjonstilhørighet kan vanskeliggjøre samarbeid i en allianse som skal fremme en bred kvinnefront. Det hadde kommet beskyldninger fra dalitorganisasjonen at de følte seg overstyrt i alliansen. Dette kan være en indikator på at tradisjonelle maktstrukturer lett videreføres i kvinneorganisasjoner, selv om intensjonen er å skape en inkluderende og demokratisk bevegelse.

Også den norske ambassaden har måttet tåle kritikk fra ulike hold. Enkelte av kvinneaktivistene mente at utenlandsk involvering ville kunne legge føringer for organisasjonenes virksomhet. Andre hevdet at det var vanskelig å bli innlemmet i samarbeidet, og at den norske ambassaden i for stor grad støtter de veletablerte høykastekvinnene, mens nye og mer uerfarne aktører ikke klarer å tilegne seg midler. Dette kan etter deres mening bidra til videreføring av de maktstrukturer man ønsker å avvikle.

De empiriske funnene viser at til tross for at samarbeidet til en viss grad var styrket gjennom det siste årets bestrebelser, er det fortsatt utfordringer som må løses av kvinneaktivister og givere. WAPPDCA vil ytterligere kunne utvikles som en mekanisme som fremmer samarbeid, hvor Norge og andre givere kan bidra konstruktivt. Dette fordrer at organisasjonene viser evne til å yte gjensidig respekt og vilje til å se utover egne målsettinger. Det forutsetter også at givene, foruten å bistå økonomisk, vektlegger nepalsk eierskap til denne prosessen, som et ledd i utviklingen av et nytt og mer inkluderende Nepal.

Forsidebildet viser madhesikvinner som deltar på den årlige markeringen av den internasjonale menneskerettighetsdagen i Chitwan, Terai 10. desember 2007 (Foto: KJ)

Førord

Først vil jeg takke veileder Arild Engelsen Ruud for gode råd og motivasjon. Etter hvert møte gikk jeg ut fra kontoret hans full av entusiasme og skrivelyst. Arild har skjønt hvordan en god veileder skal være.

Jeg er også takknemlig for at fakultetet og instituttet tilrettela slik at jeg kunne tilbringe et halvår i Nepal gjennom internasjonalt prosjektsemester. Spesielt har May Tollerud og Kari Andersen vært til stor hjelp.

En stor takk til den norske ambassaden i Katmandu for at jeg fikk være hospitant i Nepal. Det var lærerikt og motiverende. Spesielt vil jeg takke Mette Strengenhagen for all den kunnskap om Nepal hun har delt med meg. Det var også veldig hyggelig å få bo hos Mette under mitt opphold i Katmandu. Jeg vil også takke Elin Gjedrem som har bidratt med mye informasjon om ambassadens kvinnesatsning. Og ikke minst fortjener mine nepalske kolleger og venner ved ambassaden en stor takk for alt de lærte meg om landet og kulturen – og for mye praktisk hjelp under mitt opphold i Katmandu.

Gjennom feltarbeidet fikk jeg anledning til å møte mange av Nepals sterke kvinner. Det var fint å få et innblikk i livene og arbeidet deres.

Min trofaste venn og forsker Stein Grimstad har stått ved min side, fra problemstillingen så dagens lys i Katmandu høsten 2006 og helt frem til levert oppgave. Jeg er evig takknemlig for hans mange bidrag, både i form av gode og konstruktive innspill, og ikke minst at han aldri lar meg glemme at forskning er gøy, selv når jeg tidvis har hatt mine tvil. Og takk til min kjæreste Eugene Brandal Laran, for hans stadige påminnelser om at livet også er så mye mer! Jeg er glad for hans tålmodighet og alle de oppmuntrende ord han har bidratt med - og hans grundige språkvask før innlevering av oppgaven.

Underveis i skriveprosessen har jeg også mottatt nyttige tilbakemeldinger fra mine studievenninner Hege Sterud og Kathrine Holden. Takk også til Kåre Vollan som har gitt verdifull informasjon om valgordninger og kvinnelig representasjon i Nepal.

Til sist vil jeg takke familien min for all hjelp i den lange, og av og til vanskelige, prosessen det er å skrive en masteroppgave. Min bror Bjarne og mor Milli har lest korrektur og gitt gode innspill underveis. Det har vært viktig.

Men mest av alt vil jeg takke min far Bjørn som har støttet meg på alle tenkelige vis under hele min tid som student.

Oslo, januar 2008

Kjersti Johannessen

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	1
1.1 Problemstilling.	1
1.2 Studiens relevans.	2
1.3 Oppgavens struktur	3
2.0 Bakgrunn	3
2.1 Religion og etnisitet	4
2.2 Kastesystemet	5
2.3 Bakgrunn for konflikten.	6
2.4 Kvinner i Nepal.	9
2.5 Kvinner i nepalsk politikk og samfunnsliv	11
2.6 Norsk bistand til Nepal.....	13
2.7 Oppsummering	13
3.0 Teori	14
3.1 Feminisme, felleskap og samhold	14
3.2 Politisk mobilisering og kvinners politiske engasjement i konfliktområder	16
3.3 Særtrekk ved kvinner i politisk virksomhet	17
3.4 Alliansebygging og internasjonale givers påvirkningskraft	20
3.5 Oppsummering av teori	22
4.0 Metode	23
4.1 Kvalitativ metode	23
4.2 Utvalg av informanter	24
4.3 Intervjuene.....	27
5.0. Empiri og analyse	29
5.1 Resultater.....	30
5.1.1 Empati og felles erfaringsgrunnlag	30
5.1.2 Motivasjonsfaktorer og mål	33
5.1.3 Konflikts betydning for politisk mobilisering, samhold og splittelse	35
5.1.4 Alliansebygging og ”kvinnens demokratiske natur”	38
5.1.5 Påvirkning fra internasjonale givere.	41
5.2 Diskusjon.....	46
6. Oppsummering	50
7. Litteratur:	53

1.0 Innledning

Ved undertegningen av fredsavtalen 22. november 2006 ble det satt et foreløpig punktum for den væpnede konflikten som har preget landet siden 1996. Veien lå åpen for ”det nye Nepal”. I Katmandus gater, så vel som på landsbygda, ble det snakket mye om demokrati og nødvendigheten av å få grupper og distrikter som lenge har følt seg marginalisert - sosialt, økonomisk og geografisk, integrert i det nye nasjonale oppsettet. Det er imidlertid lett å konstatere at en slik målsetting er vanskelig å realisere. Nepalske samfunnsstrukturer er komplekse, og ulikhetene mellom befolkningsgrupper er dyptgående og mangeartede, både med hensyn til religion, kaster, språk og etnisk og geografisk tilhørighet.

Som en del av masterprogrammet i Sør-Asiastudier ved Universitetet i Oslo tilbrakte jeg seks måneder som hospitant ved den norske ambassaden i Katmandu i denne perioden. Gjennom mitt arbeid på ambassaden kom jeg i kontakt med representanter fra den nepalske kvinnebevegelsen. De mange sterke, svært verbale og tilsynelatende mektige kvinnene imponerte meg, samtidig som det var umulig ikke å legge merke til motsetningene og ulikhetene mellom og innad i de ulike grupperingene. Til tross for en felles målsetting om å styrke kvinners posisjon i det nepalske samfunnet var oppfatningene mange og sprikende i spørsmål om strategier og virkemidler.

1.1 Problemstilling

FNs sikkerhetsråd vedtok i 2000 resolusjonen 1325 om ”Kvinner, fred og sikkerhet” (SR 1325), som i hovedsak fokuserer på involvering av kvinner i fredsprosesser og gjenoppbygging. Den norske regjeringen fulgte opp sine løfter fra Soria Moria-erklæringen om økt vekt på likestilling og FN-arbeid ved å lansere sin handlingsplan for SR 1325 våren 2006. Som en del av denne oppfølgingen deltar den norske ambassaden (som co-chair) i en felles arbeidsgruppe for bilaterale givere og FN i Katmandu. Ambassaden tok dessuten initiativ til å samle kvinneaktivister og organisasjoner til felles påvirkning og deltagelse i fredsprosessen. Initiativet resulterte i opprettelse av alliansen Women in Alliance for Peace, Power and Democracy through the Constituent Assembly (WAPPDCA). Målet med alliansen, som Norge støtter økonomisk¹ og politisk, er å fremme samarbeid mellom ti deltagende

¹ Norge har støttet alliansen med totalt ca NOK 2,4 mill. pr. desember 2007, av et samlet budsjett på NOK 3,5 mill. (utbetalingene er fordelt på følgende måte: 6.12.06: 300 000, 27.5.07: 1 060 886, 5.12.07: 1 069 671), ifølge opplysninger gitt av ambassaden 9. januar 2008.

organisasjoner som representerer ulike særinteresser². Imidlertid er det rimelig å anta at forannevnte kompleksitet og store sosiale skillelinjer vil påvirke potensialet for samarbeid.

I denne oppgaven vil jeg analysere faktorer som henholdsvis fremmer og motvirker arbeidet for en mer helhetlig kvinnefront. På den ene side finner vi aspekter som kan virke samlende, som feministisk fellesskap, empati og konfliktrelaterede erfaringer. På den annen side er det faktorer som kan bidra til splittelse, herunder kaste, etnisitet og politisk tilhørighet. Givernes, og da særlig Norges rolle, inngår i drøftingen.

1.2 Studiens relevans

Det politiske landskapet i Nepal har de seneste år gjennomgått store endringer. I februar 2005 avsatte den omstridte kong Gyanendra regjeringen og erklærte seg som enehersker. Gjennom "aprilrevolusjonen" året etter ble kongen reelt sett avsatt, og den såkalte syvpartialliansen³ overtok makten. 24. mai 2006 inngikk alliansen våpenhvile med maoistene, og i november samme år undertegnet partene den historiske fredsavtalen i Katmandu. Gjennom denne avtalen ble maoistene lovet plass i interimregjeringen, som ble utnevnt 1. april 2007⁴. Maoistsoldatene og deres våpen ble registrert og samlet i leire overvåket av United Nations Mission in Nepal (UNMIN). Valg til grunnlovsgivende forsamling skulle i henhold til den opprinnelige planen bli avholdt i juni 2007, men ble utsatt, først til november samme år og nå sist til april 2008.

Til tross for at denne perioden var preget av en stor grad av optimisme, kom andre stridigheter frem i lyset i kjølvannet av fredsavtalen. Store forventninger og påfølgende skuffelser førte til økt uro blant enkelte grupper. Særlig gjaldt dette madhesiene fra Terai i det sørlige Nepal. Denne gruppen har lenge uttrykt misnøye fordi de føler seg utestengt fra politiske prosesser og diskriminert av høykastehinduer fra høylandet. Den politiske spenningen utløste vinteren 2007 en rekke voldelige sammenstøt, og stadige streiker og veiblokader, særlig i Terai.

² Blant deltagerne i alliansen er organisasjonen for enker, funksjonshemmede kvinner, muslimer, daliter, kvinner tilhørende etniske grupper, og i tillegg ulike foreninger med mer generelt fokus.

³ Syvpartialliansen består av Nepali Congress, Nepali Congress (Democratic) (slått sammen til et parti høsten 2007) og Communist Party of Nepal (Unified Marxist-Leninist (UML)) samt fire mindre partier.

⁴ Maoistene trakk seg fra interimregjeringen i september, fordi det ikke ble oppnådd enighet i spørsmål rundt valgordning og statsforfatning. Partene kom til enighet i desember 2007, og maoistene gjenopptok plassene i regjeringen.

Parallelt med dette arbeidet kvinner for økt innflytelse på ulike arenaer; i det sivile samfunn, i politiske partier og gjennom media og rettsvesen. Etter hva jeg kjenner til, har det ikke blitt utført noe tilsvarende studie av prosessen som pågår blant de sentrale aktørene i Katmandu, denne vinteren alle håpet skulle bli begynnelsen på ”det nye Nepal”.

1.3 Oppgavens struktur

Oppgaven innledes med et bakgrunnskapittel (kapittel 2), hvor det redegjøres for ulike sider ved det nepalske samfunnet som er relevant for studien. Her gis det en kort innføring i temaer innen demografi, kaste og etnisitet, bakgrunn for konflikten, kvinners levekår og politisk deltagelse og om norsk nærvær i Nepal. Mange av problemstillingene vil bli berørt også senere i oppgaven. Deretter vil jeg i teorikapitlet (kapittel 3) presentere gjeldende litteratur med problemstillinger som er relevante for oppgaven. I kapittel 4 gjøres det rede for valg av metode og arbeidsform. Jeg vil her også gi nærmere informasjon rundt valg av informanter, og hvorfor det var hensiktsmessig å benytte informasjon fra feltarbeid som primærkildeggrunnlag. Til sist fremlegger jeg i kapittel 5 resultatene fra de gjennomførte undersøkelser, og diskuterer disse i sammenheng med tidligere presentert teori, før oppgaven oppsummeres kort i kapittel 6.

2.0 Bakgrunn

I dette kapitlet gis en kort innføring i Nepals demografi, etnisitet og kaste, som har relevans for oppgaven. Gitt oppgavens begrensede omfang vil det ikke gis en omfattende analyse av kastesystemets komplekse struktur, men det er viktig å belyse betydningen systemet har for dagens samfunnsprosesser i Nepal. Deretter vil jeg kort redegjøre for bakgrunn og utviklingen av konflikten som har preget Nepal siden 1996. Konflikten har, som jeg vil vise, hatt innvirkning både på kvinnenens livssituasjon og politisk deltagelse. Jeg vil videre gi en innføring i kvinners levekår, og deres rolle i Nepals politikk og samfunnsliv. Dette er interessant i forhold til diskusjonen rundt de ulike kvinneorganisasjonenes formål og virksomhet, som vil bli belyst i oppgaven. Sist i kapitlet vil jeg kortfattet omtale Norges utviklingssamarbeid med Nepal.

2.1 Religion og etnisitet

Nepal deles gjerne opp i tre demografiske soner:

-I fjellområdene ("mountain areas") helt i nord, langs grensen til Kina (Tibet), tilhører hoveddelen av befolkningen etniske grupper med mongolsk/tibetansk avstamning, som sherpa og thakali. Flertallet av Nepals innbyggere bor i høylandet ("hill areas"/midtregionen), og befolkningen her er en kombinasjon av indo-europeiske høykaster og tibeto-burmesiske stammefolk, samt Katmandudalens newari-gruppe. (Hoftun, 1991: 48). I Terai-området, slettelandet i sør, som dekker størstedelen av grensen mot India, bor omtrent halvparten av den nepalske befolkningen (Crisis Group Report nr 136, 2007). Hoveddelen av befolkningen her er mennesker med nordindisk avstamning, og urbefolkningen tharu. Hoveddelen av Nepals muslimske befolkning bor også i dette området (R. Upadhyay, 2007).

Ifølge den siste offisielle folketellingen (2001) finnes det 103 ulike kaster/etniske grupper i Nepal. De største kastene/etniske gruppene var chetri (15.8%), hill brahmin (12.7%), magar (7.1%), tharu (6.8%), tamang (5.6%), newar (5.5%), muslim (4.3%), kami (3.9%), rai (3.9%), gurung (2.8%) og damai/dholi (2.4%). De øvrige kastene/etniske gruppene utgjør hver for seg mindre enn 2% av befolkningen (Nepal Population Report 2002).

Medlemmer av chetri- og brahminkastene stammer fra India, mens de fleste andre etniske gruppene stammer fra Sentral-Asia og Tibet. Newarene er den opprinnelige befolkningen i Katmandudalen. Newarene har en sammensatt etnisk opprinnelse, og de praktiserer både hinduisme og buddhisme⁵. Man antar at newarene opprinnelig var buddhister, men at en lang sanskritiseringsprosess utviklet denne sjeldne formen for synkretisme (Pilgrims, 2007: 2-32, P. Upadhyay, 1999:200-203). Newarikulturen består av mange religiøse tradisjoner som er felles for både buddhister og hinduer, og fellesspråket newari anses som viktig for bevaringen av deres kulturelle identitet. Språket er av tibetansk-burmesisk opprinnelse, men har mange låneord fra nepali og sanskrit (Hoftun, 1990:52, Pilgrims, 2007:28-32).

Hoveddelen av befolkningen i Sør-Nepal, langs grensen til India, kalles madhesi ("landet i mellom"). Kulturen her er i stor grad sammenfallende med kulturen i Nord-India (P.

⁵ Ifølge folketellingen fra 2001, var 84,13% av newarene hinduer 15,31% buddhister. I befolkningen totalt var 80% hinduer, og 20% oppga å være buddhister, men også her er det stor grad av sammenblanding av religionspraksis (Nepal Population Report 2002).

Upadhyay, 1999:90). I de vestlige områdene snakker befolkningen i hovedsak hindi, mens bengali og maithili er utbredt i de østlige distriktene. Kastesystemet har en sentral rolle i kulturen i Terai. Brahminene og rajput-chetriene er de ledende kastene, og har stor innflytelse både sosialt og politisk, i tillegg til å eie størstedelen av den dyrkbare jorden (Hoftun, 1990:62).

2.2 Kastesystemet

Grunnprinsippet i kastesystemet er at menneskers status, privilegier og plikter er fastlagt fra fødselen, avhengig av hvilken kaste foreldrene har. Kasten kan ikke endres ved tilegnelse av rikdom eller gjennom bønn og ”edle handlinger”. Kastesystemet kom til Nepal fra Gangessletta i India for over 2000 år siden. Det finnes lokale varianter⁶, og systemet er tilpasset lokale forhold, men utgangspunktet og hovedprinsippene er sammenfallende med kastesystemet slik man kjenner det fra India (Hitchcock i Fisher, 1978:111). Det nepalske systemet deler befolkningen i følgende hovedgrupper: 1) Tagadhar – ”twice born”-kastene: brahminer, chetri 2) Matawali – ”drinking/ liquor using”- kastene: gurung, magar og de fleste andre større etniske grupper 3) Pani na chalne chhoi chhito halnunaparne (”de man ikke kan ta i mot vannet fra”) – de urørbare, dalitene. Kami, damai, sarki og en del andre hill og terai-grupper faller inn i denne kategorien (Hachhethu & Shrestha, 2002:9).

I Nepal er det mer enn 4,5 millioner daliter (lavkastemedlemmer), og denne gruppen utgjør nærmere 20% av den samlede befolkning. Ifølge en rapport fra Centre for Human Rights and Global Justice (2005) er 80% av de aller fattigste i Nepal daliter. Kastesystemet ble offisielt avskaffet ved lov i 1963, og flere diskriminerende lover som tidligere bidro til undertrykkelse av daliter er blitt fjernet de siste tiårene⁷. Fortsatt er daliter og andre lavkastegrupper svært ofte utsatt for diskriminering, spesielt i lokalsamfunn med lav grad av modernisering. Det tradisjonelle arbeidsdelingsmønsteret er mange steder ikke like konservativt som tidligere, med klart definerte yrker for hver kaste, men stadig er det mange typer arbeid som regnes for ”skitne”, og som bare kan utføres av lavkastemedlemmer. Og motsatt er det mange yrker hvor lavkastemedlemmer ikke vil være ønsket (Centre for Human Rights and Global Justice, 2005:6).

⁶ I Katmandudalen, er bahunerne, Nepals brahminer, øverst på rangstigen. Bak dem følger thakurierne og chetriene, som tradisjonelt var krigere og adelsfolk, og chetraerne, den øverste gruppe newarer (Nielsen, 2000).

⁷ Herunder en lov som forbyr enkelte former for ”bonded labor” (en form for tvangsarbeid).

Sosiale forskjeller og sterke fordommer er tydelige på mange områder i det nepalske samfunnet, blant annet er det strenge regler for inngåelse av ekteskap og for hvem som kan omgås. Det gis også begrensinger for kastemedlemmers mobilitet, blant annet er mange templer kun tilgjengelige for høykastemedlemmer. I mange områder nektes dalitene tilgang til det kommunale drikkevann (spring, brønn) fordi de andre landsbyboerne frykter at vannet vil bli urent om dalitene kommer nær. Ettersom dalitene i liten grad er representert i lokale beslutningsorgan (Village Development Committees (VDC)) blir lite gjort for å bedre vanntilgangen. Resultatet er at dalitene må finne vann andre steder, noe som for mange betyr timevis gange med tung bær (Centre for Human Rights and Global Justice, 2005:6/15-16).

Kastesystemet og den systematiske undertrykkningen av lavkastemedlemmer bidrar til dårligere helse, mangel på mat og vann, analfabetisme og overgrep av fysisk og psykisk art. Samtidig er det diskriminerende systemet en kjerne til konflikt og uroligheter i Nepal. Årlig rapporteres det om mange voldsepisoder som følge av at lavkastemedlemmer protesterer mot det de opplever som urettferdig behandling. Ofte blir de som utfører overgrep mot lavkastemedlemmer ikke tiltalt eller dømt (Center for Human Rights and Global Justice, 2005:7-8). Som omtalt senere i denne oppgaven, var det å fjerne de føydale strukturene og få et samfunn med likhet for alle blant de begrunnelsene maoistene ga da de startet deres militære fremstøt i 1996, og en voldelig konflikt var et faktum.

2.3 Bakgrunn for konflikten

Konfliktbildet i Nepal har mye av sitt bakteppe i utviklingstrekk fra begynnelsen av 1960-årene. Kong Mahendra innførte i 1962 et partiløst panchayat-styre⁸, som hans sønn Birendra videreførte da han overtok makten ti år senere. Gjentatte løfter om sosiale og politiske reformer ble ikke innfridd, tvert imot ble en elitistisk og lite demokratisk styringsform videreført. Dette førte til økt mobilisering og motstand, forbudet mot politiske partier ble stadig oftere trosset, og interne motsetninger fikk næring gjennom utenrikspolitiske hendelser. Da handelsavtalene med India skulle reforhandles i 1989, nektet de nepalske myndighetene å akseptere de indiske forslagene. Inderne svarte med å innføre handelsembargo mot Nepal, og de fleste grenseovergangene ble stengt. Handelsboikotten fikk store konsekvenser for Nepal,

⁸ Panchayat betyr "et råd med fem medlemmer". Kong Mahendra utviklet et system hvor det ble valgt ut råd på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. Politiske partier var forbudt (Nielsen, 2000).

og mangelen på nødvendige varer og drivstoff gjorde at misnøyen mot myndighetene vokste raskt. Kongresspartiet og de største kommunistpartiene startet en større folkebevegelse ("Jana Andolan"), og utover vinteren 1990 var demonstrasjonene og veiblokadene mange. Etter sterkt press måtte kong Birendra oppheve forbudet mot politiske partier, og 16. april 1990 falt panchayat-styret, og konstitusjonelt monarki ble innført med forfatningen av en ny grunnlov. I den nye statsforfatningen var kongen fortsatt formelt overhode, men den utøvende makt ble knyttet til statsministeren, som måtte lede et parti med flertall i underhuset, eller i en koalisjonsregjering med flertallet bak seg. Det første valget skulle avholdes våren 1991. Under valgkampen samlet de største kommunistpartiene seg til en felles front, Communist Party of Nepal (Unified Marxist-Leninist – UML). Ledelsen i Nepali Congress (NC) møtte sterk kritikk, fordi utnevnelsen av kandidatene skjedde sentralt, og ga mange en påminnelse om hvordan forholdene hadde vært under Rana-familiens styre (1846-1953) og senere under panchayat-styret hvor det bare var personer i den innerste krets som kunne bli valgt. NC vant allikevel valget, med klart flertall foran UML, men var preget av interne stridigheter, noe som førte til regjeringens fall i 1994. Utover 1990-tallet var det liten grad av politisk stabilitet, og ulike regjeringer (både mindretall og koalisjoner) som kom til makten fikk alle kort levetid (Nielsen, 2000 og Hutt, 2004).

Fra 1990 arrangerte kommunistpartiene hyppige demonstrasjoner og bandhaer⁹ for å presse frem politiske krav. En allianse med en rekke mindre kommunistpartier, United People's Front (UPF), stilte til valg i 1991, og med sine ni plasser i parlamentet ble partiet det tredje største i nasjonalforsamlingen. UPF sto sterkest i høylandsdistriktene Rolpa og Rukum. Her ble UPF-politikerne utsatt for stadige overgrep av det ledende kongresspartiet og politistyrkene, noe som skapte økt frustrasjon og misnøye (Hutt, 2004). Før valget i 1994 ble UPF delt opp i to ulike fraksjoner. Den ene fraksjonen stilte til valg, men vant ingen seter i parlamentet. Den andre fraksjonen, som kalte seg Communist Party of Nepal (Maoist) erklærte i 1996 krig etter at koalisjonen (på den tid ledet av NC) hadde mislyktes med å oppfylle 40 krav som tidligere var fremsatt av UPF. Blant kravene var at Nepal skulle bli en sekulær stat, fri for diskriminering og undertrykkelse. Monarkiet skulle fratras alle privileger, og en rekke økonomiske og sosiale reformer skulle gjennomføres, blant annet skulle kvinner få eiendomsrett. "Folket" skulle ha kontroll over politivesen og hæren. I tillegg krevde

⁹ Bandha er en vanlig aksjonsform i Nepal. En slags generalstreik hvor butikker og annen virksomhet tvinges til å holde stengt, og biltrafikken sperres.

maoistene strengere restriksjoner mot påvirkning utenfra (Hutt, 2004, rapport fra Crisis Group, 2005).

Maoistenes strategi var å opprette en omfattende hær, med baser i rurale strøk i høylandet. Tanken var at statlige institusjoner i disse områdene skulle avvikles, og at maoistopprøret på sikt ville nærme seg større tettsteder og byer, og opprettelse av ”people’s government” i områder de tok kontroll over. Politistyrken som ble satt inn for å slå ned maoistopprøret var svak og uorganisert, og hadde lite å stille opp med mot maoistenes offensiv. Det ble fra politisk hold gjort forsøk på å føre dialog med maoistene, men det var strid innad i NC og blant koalisjonsmedlemmene om hvordan krisen best kunne håndteres. Sommeren 2001 hadde maoistene kontroll over fem distrikt i det midtvestlige Nepal. Royal Nepal Army (RNA), som tidligere ikke hadde vært involvert i konflikten¹⁰, ble i denne perioden satt inn for å slå ned opprøret. Dette førte til en kraftig eskalering av voldelige anslag, og en markant økning av sivile ofre. Samtidig forsøkte den nyutnevnte statsminister Sher Bahadur Deuba å starte forhandlinger med maoistene, men dialogen ble brutt og en kortvarig våpenhvile opphørte. Høsten 2001 angrep maoistene for første gang hæren, og i tillegg til å drepe soldater, sikret de seg betydelige mengder våpen og ammunisjon som tilhørte RNA. I de kommende årene, under merkelappen ”war against terror”, mottok den nepalske regjeringen omfattende økonomisk og militær støtte fra blant annet USA, EU og India, for å kjempe mot maoistene som ble ført opp på flere terroristlister.

1. februar 2005 oppløste kong Gyanendra parlamentet og erklærte unntakstilstand. Telefon- og internettforbindelser ble stengt, og kongen la ned forbud mot rapportering i media. Samtidig ble et stort antall journalister, politikere, menneskerettighetsaktivister og fagforeningsforkjempere arrestert av hæren. Dette satte i gang hemmelige forhandlinger mellom de demokratiske politiske partiene og maoistene, som erkjente at samarbeid var veien å gå for å få avsatt kong Gyanendra. I september samme år erklærte maoistene en ensidig tre måneders våpenhvile, og i november fremla syvpartialliansen og maoistpartiet en tolvpunktssamarbeidserklæring som blant annet stadfestet at monarkiet var til hinder for utvikling og

¹⁰ Juni 2001 ble kongehuset i Nepal utsatt for en massakre som tok livet av store deler av kongefamilien, blant annet kong Birendra, hans kone og deres sønn, kronprins Dipendra, som man mener sto bak massakeren. Det spekuleres i at avdøde Biendra hadde kontakt med maoistene, og at det var av denne årsak Royal Nepal Army (RNA) ikke ble satt inn for å slå ned maoistopprøret før etter kongens død. Etter at kong Gyanendra overtok tittelen, var det en stadig drakamp mellom kongen og regjeringen om hvem som skulle kontrollere hæren (Hutt, 2004).

demokrati, og måtte avskaffes. Etter måneder med streiker, demonstrasjoner og enkelte voldelige angrep, som kulminerte med den 19 dager lange fredelige folkebevegelsen (Jana Andolan 2) i april, kom syvpartialliansen til makten, med en overgangsregjering ledet av statsminister Koirala (NC). Våpenhvile ble inngått mellom maoistene og syvpartialliansen i mai, og i november 2006 ble fredsavtalen underskrevet i Katmandu. Konflikten som hadde pågått siden 1996 og krevd mer enn 13 000 menneskeliv var offisielt¹¹ over (Crisis Group-rapportene 104 (2005) og 115 (2006) og Hutt (2004)).

2.4 Kvinner i Nepal

Ifølge Gautam, Banskota og Manchanda (2001:221) har diskrimineringen av kvinner økt de siste tiårene, til tross for at Nepal er tilsluttet Convention on the Elimination of Discrimination Against Women (CEDAW) og andre internasjonale konvensjoner. Gautam et al. hevder at det fortsatt finnes 23 lover som diskriminerer kvinner, og at landet således rommer større grad av kvinnediskriminering enn India og Sri Lanka. Blant lovene som har negative følger for kvinner er lover om eiendomsrett og arv (2001:222)¹².

Også sosialt sett er kvinner underprivilegerte i forhold til menn. Allerede ved fødselen avstedkommer et jentebarn ofte skuffelse, fordi mange anser døtre som en unødig kostnad. Hovedårsaken er at kvinner vanligvis flytter inn til mannens familie ved ekteskapsinngåelse, og dermed ikke gjør nytte for seg i voksen alder. Hun oppnår ikke full religiøs identitet før hun blir gift, og denne identiteten er knyttet til ektemannens familie (Bennet, 2002:165-167). Jentebarn har i mindre grad tilgang til utdanning enn gutter, og blir oftere tatt ut av skolen for å bidra i hjemmet, noe som også har sammenheng med at familiene ofte oppfatter datteren som "til låns" (Kaspar, 2005:22).

Når kvinnen flytter til ektemannens familie, må hennes familie i mange tilfeller betale medgift (dowry)¹³. Dette er en tung utgift for mange, men samtidig er det forbundet med stor skam å ikke få giftet bort en datter. Livet hos svigerfamilien kan for mange kvinner fortone seg tøft,

¹¹ Også i tiden etter undertegnelsen av fredsavtalen, har det vært hyppige voldsepisoder, spesielt i Terai. Et av de mest alvorlige anslagene fant sted i Gaur i mars 2007, da 27 maoister mistet livet i sammenstøt med Madhesi Janadhikar Forum (MJF). Young Communist League (YCL), en ungdomsgruppe med tilknytning til maoistene, har stått bak mange av de voldelige episodene det siste året (Crisis Group Report, Nr 136, 2007).

¹² Interimparlamentet vedtok i 2006/2007 enkelte lover som vil bedre situasjonen for kvinner i forhold til eiendomsrett og statsborgerskap.

¹³ Dowry-skikken praktiseres ikke i alle kaster/etniske grupper.

og det kan være vanskelig å bli akseptert, i alle fall inntil hun har født det ønskede antall sønner. Ifølge hindutradisjon er det sønnene som vil sørge for foreldrene når de blir eldre, og utføre de nødvendige ritualene (moksa) ved deres bortgang. Kvinner har derfor et stort press på seg for å føde sønner, og mange kvinner blir tvunget til å føde et høyt antall barn inntil svigerfamilien er fornøyd. Kvinner som ikke får sønner, kan oppleve at mannen tar en ny kone i tillegg (Subedi, 1997:122-123, Kaspar, 2005:23). Spedbarnsdødeligheten er svært høy i Nepal (86 dødsfall per 1000 fødte barn, ifølge UNDP Human Development Index 2006) og det er flest jentebarn som dør. De vanligste dødsårsakene er feilernæring og diaré (Subedi, 1997:110).

Flere studier (Cameron 1998, Hachhethu og Shrestha, 2002) viser at høykastekvinnene i mange tilfeller lever i mer skjermede omgivelser enn tilfellet er for mange dalitkvinner og kvinner tilhørende de etniske gruppene. Ifølge Hachhethu og Shrestha (2002:17) kan man innen mindre samfunn blant de etniske gruppene med tibetansk avstamning oppleve at kvinnene ikke bare er likestilte, men også overlegne menn, med kontroll over familie, hushold og økonomi. Derimot lever en stor andel av høykastekvinnene (brahminere, chetrier og høykaste-newarier) under streng kontroll, legitimert gjennom tolkningen av hindulærens innhold om beskyttelse av kvinnelig renhet (Hoftun, 1990:94-101).

Andelen enslige kvinner har økt de siste årene. Ifølge Gautam et al. (2001:214-216) finnes det landsbyer i Vest-Nepal som nærmest er tømte for menn. Konflikten har ført til at mange menn som ikke ønsket å verve seg til militærtjeneste har rømt fra landsbyene. De har gjemt seg i jungelen eller i en av de større byene for å slippe unna både maoistene og sikkerhetsstyrkene. Mange har også reist over grensen til India, eller til andre land (for eksempel land i Midtøsten) for å arbeide. I tillegg utgjør menn flertallet av de rundt 13 000 som er drept som følge av konflikten. Konsekvensen er at et stort antall kvinner blir sittende igjen med hele ansvaret for barn og hushold (Kaspar, 2005:130-138) .

Enker lever ofte under særlig vanskelige forhold, enten som aleneforsørgere eller sammen med den avdøde mannens familie. Det er ikke lov for enker å gifte seg på nytt, noe som er tillatt for enkemenn (Kaspar, 2005:23) . Mange enker opplever å bli kastet ut av hjemmet når mannen dør, fordi hans familie ikke lenger ønsker å ha henne værende fordi hun representerer en ekstra munn å mette. Til tross for at enkebrenning (sati) ble forbudt ved lov i allerede 1920

er det mange som fortsatt mener kvinner bør følge sin mann i døden. Det finnes også eksempler på at kvinner på bakgrunn av tradisjon og overtro får skylden for ektemannens død (Kondos, 2004:67-70, Hoftun, 1990:97-98).

2.5 Kvinner i nepalsk politikk og samfunnsliv

Det er ingen lang tradisjon for politiske kvinnebevegelser på sentralt nivå i Nepal. Dette skyldes ikke minst at panchayat-styrets forbud mot politiske partier ga kvinner et særlig begrenset rom for politisk deltagelse. Forbudet førte til at feminismedebatten var ikke-eksisterende i Nepals offentlige rom i en tid kvinnespørsmål sto høyt på dagsorden i mange andre land. Nepalske kvinner har imidlertid vært aktive på andre arenaer, ikke minst gjennom ikke-statlige organisasjoner (NGOer). I 1917 ble den første kvinneorganisasjonen "Women's Committee", etablert i Siraha-distriktet sørøst i Nepal. Foreningens mål var å "fremme kvinnenenes sosiale forhold". Organisasjonen ble raskt avvirket etter at Rana-styret forbød organisasjoner av denne typen, og det var lite aktivitet de påfølgende tiårene, på grunn av styresmaktens strenge politikk overfor det sivile samfunn. Kvinneforkjemperne tok derimot i bruk andre midler, spesielt litteratur, musikk og andre kulturkanaler for å markere motstand mot undertrykkelse og diskriminering (Subedi, 1997:129).

I 1947 ble Nepal Mahila Sangha (Nepal Women's Association (NWA)) stiftet, for å mobilisere kvinner til kamp mot undertrykkelse og for demokrati. Foreningen ble raskt oppdelt i mindre fraksjoner og det ble ingen bevegelse som kunne mobilisere de store massene. (Subedi, 1997:130)

Den første kvinnen ble valgt inn i parlamentet i 1958, og et mindre antall kvinner fikk etter hvert plass i politiske posisjoner, frem til panchayat-styret ble innført på begynnelsen av 1960-tallet. Da panchayat-styret ble avsatt, og landets nye grunnlov ble vedtatt i 1990 ("The Constitution of the Kingdom of Nepal") fikk alle innbyggerne ifølge loven like plikter og rettigheter i samfunnet. Dette året ble "Women's Security Pressure Group of Nepal" etablert, og mer enn 100 organisasjoner sluttet seg til denne alliansen som protesterte mot voldtekter, drap og andre overgrep mot kvinner. Dette er et av få eksempler på at nepalske kvinneorganisasjoner har klart å forenes rundt en felles sak (Subedi, 1997:132).

Utover 1990-tallet fantes det et beskjedent antall kvinnelige parlamentarikere, men på lokalt og regionalt nivå var kvinner nærmest fraværende i politikken. For å bidra til økt representasjon i lokale styringsorganer ble det i 1997 innført ny valglov som sikret en andel kvinner deltagelse på ulike nivåer. Selv om dette førte til flere kvinner i nepalsk politikk, ble de i mange tilfeller blitt tvunget til å følge partiets føringer, hvor kvinnespørsmål i stor grad er blitt neglisjert. Kvinnelige parlamentarikere har ved flere anledninger hevdet at det er problematisk å reise saker som angår kvinner. Når de endelig har kommet i en viktig politisk posisjon, er de redde for å gjøre seg upopulære blant mannlige partikolleger, og dermed måtte gi fra seg makten igjen (Subedi, 1997:134). I tillegg til at det har vært få kvinner representert, har de få som har hatt politiske verv, i stor grad hatt sammenfallende bakgrunn. Det er i hovedsak brahminere, chetrier og høykastenevarier som har sittet i de viktigste posisjonene. Dette betyr at selv der hvor kvinner er gitt sentrale roller i nepalsk politikk, har det store flertallet av nepalske kvinner likevel ikke noen til å representere sine interesser (Centre for Human Rights and Global Justice, 2005:16).

Innad i maoistenes rekker har kvinner i større grad hatt sentrale roller. Kvinnene har vært aktive innen alle deler av organisasjonen, og deltatt blant annet med mobilisering og propagandaarbeid og i de militære styrkene. Ifølge maoistene har kvinnelige soldater utgjort opptil 40 prosent av hæren¹⁴ (Yami, 2006). De fleste som ble vervet (frivillig eller under tvang) var fattige kvinner fra landsbygda, og de fleste av dem kom fra en av de etniske gruppene i den nordlige delen av landet. Som omtalt tidligere var maoistenes hovedkrav at de føydalske strukturene i samfunnet skulle oppheves, og denne politikken appellerte til kvinner (Gautam, Banskota og Manchanda (2001:215). Maoistene har også vist vilje til å involvere kvinner på høyere nivå innen organisasjonen, blant annet har Hisila Yami og Pampha Bushal hatt verv i ledergruppen over lang tid. Yami ble utnevnt til planleggingsminister i interimregjeringen i april 2007, og Bushal ble innsatt som kvinneminister fra desember 2007.

Det har de siste årene blitt vedtatt lover som i større grad sikrer kvinnelig representasjon. Woman Reservation Bill (vedtatt i 2006), skulle sikre 33 prosent kvinner i statlige

¹⁴ Ifølge UNMIN, som har gjennomført registrering av soldater og våpen i maoistleirene, viste antallet seg å være betydelig færre. I en pressemelding fra 27. desember 2007 uttalte UNMINs leder/FNs generalsekretærs spesialutsending Ian Martin at man etter fase to av registreringen hadde kommet frem til at antallet kvinnelige maoistsoldater var 3846 av 19 602 soldater totalt (pressemelding fra UNMIN 27.12.07).

institusjoner på alle nivåer¹⁵. I valgloven som ble vedtatt i forkant av det planlagte valget til grunnlovsgivende forsamling høsten 2007 garanteres kvinner litt under 25 prosent av plassene, i tillegg til føringer om at minst en tredel av partienes samlede kandidater på valglistene skal være kvinner¹⁶.

2.6 Norsk bistand til Nepal

Gjennom frivillige organisasjoner har Norge siden midten av 1960-tallet gitt utviklingsbistand til Nepal. Organisasjonenes hovedfokus var å fremme sosial utvikling. Det har også vært gjort investeringer innen vannkraft- og energisektoren. Fra 1996 har Nepal vært et av Norges hovedsamarbeidsland. Hovedprinsippene for bistanden ble fastlagt gjennom "Memorandum of Understanding" (MoU) inngått mellom myndighetene samme år, hvor det fremgår at Norge i hovedsak skal bidra innen tre ulike sektorer: Utdanning, energi og menneskerettigheter/godt styresett. I 2000 etablerte Norge ambassaden i Katmandu. Ambassaden forvalter hoveddelen av bistanden til Nepal, i samarbeid med Norad og UD i Oslo, og nepalske myndigheter, FN, internasjonale/nasjonale organisasjoner som partnere i Nepal. Som følge av kongens maktovertagelse i februar 2005, valgte norske myndigheter å redusere bistanden med 10 prosent. Vedtaket ble reversert året etter, da den politiske utviklingen tok en positiv retning, og fredsprosessen var kommet i gang (Norad-rapport 2007, Norads faktaark om bistand til Nepal). Samlet norsk bistand til Nepal vil for 2007 utgjøre ca 235 millioner kroner, en markant økning fra 160 mill. i 2006¹⁷. I tillegg til Norge er en rekke andre land engasjert i utviklingssamarbeid med Nepal, blant dem Sveits, Danmark, Japan, Storbritannia, USA og Finland. En rekke FN-organisasjoner er etablert i landet, herunder FNs befolkningsfond (UNFPA), UNICEF og UNIFEM som arbeider spesielt for å bedre kvinners sosiale vilkår. I tillegg til FN-operasjonen UNMIN har også FN etablert "UN Trust Fund" som finansierer flere av FN-organisasjonenes prosjekter relatert til fredsavtalen. Her er Norge en sentral bidragsyter.

2.7 Oppsummering

I kapittel 2 er det gitt en fremstilling av Nepals sammensatte befolkning, som er inndelt i et stort antall kaster og etniske grupper. De mange gruppene er med på å skape splittelse og

¹⁵ Den norske ambassaden mener vedtaket i svært liten grad fulgt opp, til tross for at det er opprettet en rekke nye kommisjoner og lignende som skal ivareta kvinnenes interesser.

¹⁶ Loven vil bli endret før valget som er berammet til april 2008.

¹⁷ Opplysninger gitt av den norske ambassaden 9. januar 2008.

diskriminering mellom de ulike samfunnslagene, noe som har bidratt til den politiske uroen som har preget landet de siste tiår. Til tross for utbedring av lover og større grad av politisk representasjon, er mange kvinner fortsatt diskriminert i det nepalske samfunnslivet. Imidlertid har den politiske utviklingen de siste årene ført til at flere kvinner har blitt aktive - både innen politikk og sivilt samfunn. Å bidra til økt kvinnelig deltagelse vektlegges også av mange av de internasjonale bistandsaktørene i Nepal. Norge er en sentral bidragsyter, og finansierer blant annet ulike tiltak for menneskerettigheter og demokrati.

3.0 Teori

I undersøkelsen av den nepalske kvinnebevegelsen vil jeg analysere samlende og splittende faktorer som påvirker potensialet for samarbeid, og i dette kapitlet vil teori som er relevant for problemstillingen bli presentert. I kapittel 3.1 fremlegges teori rundt kjønnsbasert solidaritet og feministisk fellesskap. Det er ulike meninger om hvorvidt likt kjønn vil kunne fremme økt samarbeid og solidaritet mellom aktører i samfunn som er preget av sosiale og politiske forskjeller. I kapittel 3.2 fremlegges teori om konsekvenser av politisk mobilisering av kvinner, og hvilke følger dette har for samfunn i Sør-Asia. I kapittel 3.3 presenteres ulike syn på hvorvidt kvinner kan sies å opptre mer solidarisk enn menn. Det refereres her til studier av kvinneorganisasjoner med ulike styringsmodeller. Sist vil jeg i kapittel 3.4 redegjøre for litteratur om alliansebygging blant organisasjoner og deres forhold til internasjonale givere. I kapittel 3.5 oppsummerer jeg den fremlagte litteratur.

3.1 Feminisme, fellesskap og samhold

Den britiske antropologen Andrea Cornwall diskuterer kvinnelig fellesskap i *Feminisms in Development* (2007), og hevder at riktig betegnelse må være "feminisms, not feminism", fordi kvinnebevegelser har pluralistisk form: "There is no simple "us" in feminism, let alone a single diagnosis of either problems or their solutions" (2007:2). Cornwall hevder at den "gender mainstreaming"¹⁸ som ble vektlagt under og i tiden etter kvinnekongressen i Beijing i 1995 har gitt uheldige utslag. Meningen var at kjønnsperspektivet skulle integreres i alle statlige prosesser og utviklingsprogram, og det ble samtidig understreket at kvinner burde samles til en bred front. Cornwall mener denne politikken i mange tilfeller har bidratt til økt skuffelse og til å undergrave utvikling, fordi eksisterende forskjeller mellom kvinner blir ignorert. Dette har etter Cornwalls mening i mange tilfeller fått negative konsekvenser for de

¹⁸ "gender mainstreaming" – "integrering av kjønnsperspektiv".

mest marginaliserte. Hun hevder det er nødvendig å innse at det finnes forskjeller, og heller fokusere på arbeid for utjevning av sosiale ulikheter.

Den amerikanske filosofiprofessoren Naomi Zack hevder i *Inclusive Feminism* (2005) at interseksjonaliseringen¹⁹ som har preget feminismedebatten de siste tiår har hindret utvikling ved å skape mer fragmenterte kvinnebevegelser med sterkere særinteresser og mindre empati mellom ulike grupper. Til tross for at marginaliserte grupper (som for eksempel fargede kvinner i Amerika) ble mer synlige gjennom interseksjonaliseringen, mener hun at prosessen var ekskluderende fordi resultatet var at mange forskjellige typer ”feminismer” oppsto. Dette har igjen, ifølge Zack, svekket de mest sårbare kvinnene, spesielt i utviklingsland, som ikke blir hørt og heller ikke har noen til å tale deres sak (2005:161). Zack mener at feminismebegrepet må endres, og at det må fokuseres mer på den felles plattformen som er ”iboende alle kvinner”: Feminisme må bygges på fellesskapet som eksisterer mellom kvinner, uansett bakgrunn, rase og klasse. Zack mener at interseksjonaliseringen satte så sterkt fokus på forskjellene at båndene mellom kvinner ble ignorert og glemt. Hun hevder at alle jentebarn fødes inn i et kvinnelig fellesskap, og selv om omgivelsene vil forme deres identiteter, vil de besitte noe i seg som er felles for alle kvinner (2005:43). Det er, ifølge Zack, med dette utgangspunkt feminisme må defineres. Zacks påstander har møtt kritikk fra flere hold. Filosofen Elizabeth V. Spelman (2007: 201-204) bemerker at det finnes mange eksempler på at kvinnelig solidaritet ikke oppstår automatisk som følge av at aktørene har likt kjønn: *“ The fact that one woman cannot recognize another human being as a woman without understanding that they have something in common does not mean that she will think it is significant that the other person is a woman if she does admit the commonality”*.

Spelman mener det finnes mange eksempler fra historien hvor rasisme og elitisme klart har vist at forskjeller veier tyngre enn det fellesskapet likt kjønn måtte skape, og karakteriserer Zacks teori som ’utopisk og unødvendig’. Kjønnsforskeren Carolyn Pedwell (2006:367-369)

¹⁹ Begrepet interseksjonalitet (“Intersectionality”) oppsto på 1990-tallet, og er blitt definert som oppfatningen at alle kvinner opplever undertrykkelse på en eller flere områder, og med ulik styrke. (Ritzer, 2004). Undertrykkelseskulturen er knyttet sammen med andre strukturer i samfunnet, som rase, kjønn, klasse og etnisitet (Collins, 2000:42).

mener Zacks forsøk på å finne en felles, kvinnelig identitet, overser forskjeller som ikke kan ignoreres. Etter Pedwells mening reduserer Zack interseksjonalitet til en negativ, splittende prosess, mens det i virkeligheten er viktig å belyse forskjeller og maktstrukturer mellom kvinner. Pedwell påpeker at Zack også konsekvent ignorerer faktorer som vanskeliggjør solidaritet mellom kvinner, herunder rasisme, kolonisering, klassestrukturer, fattigdom og legning. Samtidig påpeker Pedwell at Zack unnlater å diskutere hvordan maktstrukturer burde etableres i denne nye fasen feminisme (2005:368).

Myrna Cunningham, kvinneaktivist fra Nicaragua, advarer også (2006:55-59) mot homogenisering av kvinnebevegelser. Hun påpeker at alle kvinnegrupper har individuelle behov, og at særinteressene må belyses og ivaretas, ikke ignoreres for at gruppene skal passe inn i den store konteksten av en felles kvinnebevegelse. Kulturelle, lingvistiske og historiske forskjeller danner forskjellige behov som krever pluralistiske løsninger, hevder Cunningham.

3.2 Politisk mobilisering og kvinners politiske engasjement i konfliktområder

Srilatha Batliwala og Deepa Dhanraj (i Cornwall et al., 2007:28) hevder at motsetninger mellom kvinner i et samfunn vil kunne øke som følge av politisk mobilisering. De fremholder at massemobiliseringen av kvinner til religiøse fundamentalistorganisasjoner i Sør-Asia har skapt uheldige virkninger blant annet i India. Her har kvinners sterke oppslutning bidratt til økt motstand mellom muslimer og hinduer blant annet gjennom det hindufundamentalistiske partiet Vishwa Hindu Parishad, og gjennom tilsvarende muslimske kvinnegrupper i Bangladesh og Pakistan. I Sri Lanka har tamiltigrene igangsatt kampanjen Pudumai Pen ("Ny kvinne"), med hensikt å engasjere kvinner sterkere i konflikten og å oppdra barna "riktig" ideologisk. Batliwala og Dhanraj påpeker at disse fundamentalistiske kampanjene har skapt et politisk rom for kvinner, hvor de for første gang har anledning til å være politiske aktører. Samtidig fremholder forfatterne det som beklagelig at det er disse negative, fundamentalistiske kreftene som engasjerer kvinnene. De ønsker at mer "progressive" grupper i større grad mobiliserer kvinner, helst grupper som vil arbeide for sosial utvikling.

Det som her er anført vil også ha relevans for Nepal. Ifølge Gautam et al. (2001) har maoistene tatt rollen som talerør for de fattige og marginaliserte, spesielt for mennesker tilhørende de etniske gruppene og lavkastehinduer. Gautam et al. fremholder at maoistene har vært helt avhengige av kvinners innsats, som soldater og for å drive propaganda og

logistikkarbeid (2001:215). I og med at et stort antall menn forlater landsbygda som følge av sesongmigrasjon, er det kvinner som utgjør Nepals rurale majoritet. Maoistene har vært opptatt av å trekke med de ressurser landsbykvinner representerer, og har over tid gjennomført en aktiv og offensiv rekruttering. Etter hvert vervet også flere chetri-, brahmin-, og buddhistnewari-kvinner seg til kamp. Ifølge Gautam et al. var det å verve seg til maoistene for mange en flukt ut av strengt regulerte livsvilkår (2001:216).

Forfatterne har gjennomført en studie av hvordan den endrede kvinnerollen påvirker sosiokulturelle strukturer i Nepals føydal-patriarkalske samfunn. De hevder at kvinner fikk økt deltagelse i lokale styringsorgan, noen steder fordi det ikke var nok menn som kunne delta i lokale Village District Councils (VDCs). Samtidig har det under konflikten vært svært lite kontakt mellom kvinneorganisasjonene i Katmandu og lokale kvinnegrupper i konfliktutsatte områder. Kvinnelige journalister forsøkte flere ganger å oppfordre til økt humanitær støtte til ofre for konflikten, men disse ble i flere tilfeller møtt med kritikk og trusler, også fra kvinneorganisasjoner i Katmandu som ikke ønsket å involvere seg (2001:227). Blant annet har landrettigheter for kvinner vært et sentralt tema både for maoistkvinnene og andre kvinneorganisasjoner, men allikevel har det ikke vært aktuelt for sistnevnte gruppe å alliere seg med de revolusjonære kreftene. Dette bekrefter ifølge Gautam et al. at klasse, kaste og etnisitet er sentrale faktorer som har betydning for kvinnekampen i Nepal.

3.3 Særtrekk ved kvinner i politisk virksomhet

Naomi Zack hevder at *"The rule of women would be based on objectives of benefit to women, men, and natural environments"* (2005:166). Oppfatningen bestrides av Srilatha Batliwala og Deepa Dhanraj (2007: 27-35), som mener at tanken om at kvinner automatisk vil arbeide for økt sosial likhet, likestilling og fred, og at kvinner ville styre på vegne av andre – i motsetning til å styre over andre – er et naivt syn som er utbredt i mange bistandsmiljøer. Ifølge forfatterne er dette en romantisering av virkeligheten. De mener det er realistisk å anta at kvinner lett vil ta opp og videreføre den politiske kulturen utviklet av menn, og at de sjelden vil føre en mer inkluderende politikk enn sine mannlige kolleger.

Batliwala og Dhanraj mener at hovedproblemet er at det i de fleste samfunn ikke eksisterer alternative maktmodeller (2007:31). Dette betyr at kvinnene bare kjenner strukturer de har lært fra familien og lokalsamfunnet. Enkelte har kanskje også hatt kontakt med statlige og

ikkestatlige organisasjoner (skole, lokale styresmakter, lokale NGOer), men også disse har i mange tilfeller et føydalistisk og klassestyrt preg. Batliwala og Dhanraj hevder at kvinner således, og sannsynligvis i like stor grad som menn, vil være mottagelig for manipulasjon – slik at de primært vil fremme partiets eller gruppens egeninteresser, selv om disse måtte være reaksjonære, kjønnsdiskriminerende, rasistiske, elitistiske eller fundamentalistiske – og ikke kvinners interesser som sådan (2007:32). Forfatterne bemerker at det innad i enkelte kvinneorganisasjoner i utviklingsland er gjort forsøk på å endre styringsmodellene, men at slike forsøk ofte er blitt nedstemt og møtt med kritikk fra styringsgruppene i organisasjonene. De fremholder også at kvinner i mange tilfeller utsettes for sterkt press fra omgivelsene. Studier fra India viser at dalitkvinner som er kvotert inn i lokale styringsorgan, i mange tilfeller blir satt under hardt press fra høykastepolitikere. Det har vært eksempler (2007:31) på at daliter har blitt plassert i samme landsbyråd som sin landeier og blitt utsatt for trusler og vold for å rette seg etter sin føydalherres ønskede politikk.

Batliwala og Dhanraj (2007:33) hevder videre at mange av kvinnene som engasjeres i politiske eller sosiale prosesser ikke har den trening og erfaring som kreves av beslutningstagere. Dette bidrar til at de lett lar seg påvirke av mannlige partikollegeres politiske prioriteringer, og at det er vanskelig for dem å fremme nye, alternative ideer. Denne oppfatningen støttes av Amrita Basu (2005: 31) som fremholder at både kvinnelige statsledere og kvinnelige parlamentsmedlemmer i Sør-Asia har vært lite effektive med tanke på å bedre kvinners vilkår. Hun mener hovedårsaken er at det har vært lite kontakt mellom kvinneorganisasjoner og kvinnelige parlamentarikere. Etter Basus mening har disse kvinnene i liten grad klart å løsrive seg fra den konservative partipolitikken, og båndene til de ofte politisk aktive mannlige familiemedlemmene har veid tyngre enn ønsket om å fremme nyskapende politikk.

Flere studier (Edwards/Hulme; 1998, Jad; 2007, Markowitz/Tice; 2002) viser at kvinneorganisasjoner i seg selv i mange tilfeller er svært lite demokratiske. Det fastslås at beslutninger stort sett fattes på toppen i organisasjonene som ofte har en svært hierarkisk struktur, og at det mange steder er lite rom for interne diskusjoner. Edwards og Hulme (1998:12-13) fremholder at dette viser hvor vanskelig det er for organisasjoner å påvirke det politiske spillet, uten selv å bli et offer for ofte konservativt maktspill.

Eldrid Mageli har studert ledelsesstrategier innad i to ulike kvinneorganisasjoner i Sør-India. Pennurimai Iyakkam (PI) hadde en flat ledelsesstruktur, med en kjernegruppe som i fellesskap skulle fatte beslutninger, og organisasjonen skilte seg dermed markant fra det hierarkiske oppsettet som er typisk for de fleste indiske organisasjoner (1997:44-55). Mageli skriver: *”Slum women and non-slum women were mixing freely with one another, in spite of great differences in terms of education, caste and social background”* (1997:52). Imidlertid ble kjernegruppen kritisert for å være lite interessert i å samarbeide med andre, og motvillig til å være gjenstand for evalueringer. Det er også blitt hevdet at selv om strukturen ser demokratisk ut på papiret, med regelmessig valg av medlemmer til kjernegruppen, var praksisen i virkeligheten en annen. Kandidatene ble muntlig nominert, og valgt ved akklamasjon (1997:51). I tillegg hadde det i starten forekommet en form for ”screening” av middelklassekvinner som søkte om medlemskap. Kvinner som hadde sterk politisk tilknytning hadde blitt avvist, fordi organisasjonen ikke skulle være farget av politiske føringer. At arbeidsspråket i organisasjonen var tamilsk førte til at en del av middelklassekvinnene som snakker engelsk til daglig ble ekskludert.

Den andre organisasjonen, Joint Action Council for Women (JACW), ble også etablert med en flat organisasjonsstruktur, uten en sterk lederskikkelse på topp. JACW var opprinnelig ment å være et samlingspunkt for eksisterende organisasjoner (utdypes i kapittel 3.4). I motsetning til PI arbeidet ikke JACW aktivt for å bygge kompetanse hos de fattige kvinnene. I stedet ble utvalgte middelklassekvinner engasjert til å arbeide med de ulike prosjektene. Medlemskap var begrenset til kvinner fra middelklassen (1997:56-66).

Ifølge Mageli finner man både radikale og konservative trekk i organisasjonenes strukturer. PIs hovedmål var å bygge kompetanse blant fattige slumkvinner, og de utdannede middelklassekvinnene skulle fungere som veiledere, ikke som ledere. Organisasjonen var bygget opp slik at ”hvem som helst” kunne komme inn og påvirke organisasjonen. JACW representerte også nytenkning ved å fremme samarbeid mellom ulike kvinneorganisasjoner. Fraværet av det tradisjonelle patronklientforholdet, gjorde organisasjonene radikale, ifølge Mageli. Ingen av organisasjonene ønsket å være avhengig av individuelle aktivister, og ledelsen var ikke personstyrt. Likevel mener Mageli at PI og JACW var påvirket av konservative organisasjonsmodeller. Selv om middelklassekvinnene formelt sett gikk ut av kjernegruppen fortsatte de å ha stor påvirkningskraft på Pis virksomhet. Å være aktiv hadde

blitt en "way of life" for initiativtakerne. I tillegg bidro lav rekruttering av nye medlemmer fra middelklassen til at organisasjonen i liten grad fornyet seg. Ifølge Mageli avslørte JACWs medlemspolitikk en ledelsesstruktur som reflekterte initiativtakernes elitebakgrunn. Blant annet kunne ikke fattige kvinner ikke tas opp som ordinære medlemmer (1997: 156-159).

3.4 Alliansebygging og internasjonale giveres påvirkningskraft

Gjennom en større studie av kvinneorganisasjoner i Midtøsten, fant Islah Jad (2007:182) at organisasjonene her var svært saksorienterte og lite fokuserte på å drive en helhetlig kvinnepolitikk. Jad hevder at organisasjonene ville hatt større sosial nytteverdi om de kunne samarbeidet bredere, og fremmet en felles agenda. Samtidig mener hun at det kan være vanskelig, og i visse tilfeller heller ikke hensiktsmessig, for organisasjoner som representerer ulike interesser å gå sammen i allianser. Med støtte fra tilsvarende studier i andre utviklingsland, hevder Jad at i et samfunn med ulike kvinneorganisasjoner, vil det dannes parallelle maktstrukturer, ofte med utgangspunkt i aktørenes anerkjennelse internasjonalt. Ifølge Jad er disse maktstrukturene ofte en kime til konkurranse mellom lederne i de ulike organisasjonene, noe som vanskeliggjør samarbeid og alliansebygging. Hun hevder: *"NGO leaders, empowered by high level of education, professional qualifications, and the international development 'lingo', also have a tendency to patronize the others"*.

Kjell Skjelsbæk (1971:443) hevder at dersom NGOer samarbeider i stedet for å arbeide isolert hver for seg, vil de antageligvis fungere mer effektivt, og trolig lettere kunne opprettholde uavhengighet til myndighetene. Eldrid Magelis tidligere omtalte studie av JACW (1997:56-71), viser at det ikke nødvendigvis vil være enkelt for ulike organisasjoner å samarbeide. JACW ble etablert for å være et forum hvor representanter fra kvinnegrupper kunne møtes for å utvikle samarbeid og strategier i fellesskap. Initiativet ble fremmet på et seminar arrangert av blant annet United States Information Center (USIS) i Chennai.

Det viste det seg vanskelig å få forumet til å fungere som planlagt. Et av problemene var at mange av initiativtakerne i utgangspunktet representerte andre organisasjoner. Dette ga raskt utslag i problemer relatert til lojalitet og prioriteringer. Det var uenighet rundt hvordan alliansen skulle organiseres, blant annet om medlemmene skulle tas opp på individuell basis, eller gjennom organisasjonene de allerede representerte. Flere av informantene oppga at de hadde tro på ideen om alliansebygging mellom organisasjonene, men at de ikke likte måten

det ble gjort på gjennom JACW. De følte at JACW ønsket å overstyre de eksisterende organisasjonene. Blant annet fikk representantene fra de andre organisasjonene begrenset stemmerett, sannsynligvis for å hindre at noen av dem tok kontroll over alliansen. Ifølge Mageli illustrerer dette hvor sterkt lojalitetsprinsippet står i indisk organisasjonsmiljø, og hvor vanskelig det kan være å bygge broer mellom de ulike segmentene (1997:61).

Samtidig fortalte JACWs første president (1997:58-59) at hun allerede ved oppstarten hadde hatt liten tro på alliansebygging og denne type føderasjon av organisasjoner. Kvinnen hevdet at USIS fremmet alliansen fordi det ville gjøre det enklere for dem selv å arbeide i forhold til kvinneorganisasjonene i Chennai, og at det ville styrke oppmøtet på ulike arrangementer USIS sto bak, som følge av en større mobilisering. Hun fremholdt at prosjektet fra starten var dømt til å mislykkes, fordi representantenes særinteresser ville trekke i ulike retninger: *"I knew that federations don't work. Each one pulls in a different direction"* (1997:59). Hun ønsket i stedet å utvikle en sterk, selvstendig kvinneorganisasjon. JACW ble etter hvert en egen organisasjon, med et begrenset medlemstall (1997:62).

Svært mange lokale organisasjoner er avhengig av støtte fra internasjonale givere til virksomhet og aktiviteter. Det er således interessant å se hvordan dette påvirker organisasjonens politikk og drift. Professor Terje Tvedt fremholder i boken *Angels of Mercy or Development Diplomats? NGOs and Foreign Aid* (1998) at mange NGOer i realiteten ikke har noen misjon utover å være en del av "bistandsbusinessen". Han mener en del av organisasjonene i utviklingsland kun er opprettet med det formål å tekkes giverne for å kunne tilegne seg bistandsmidler og utvikle seg til å bli mektige aktører (1998:215).

Lisa Markowitz og Karen W. Tice (2002:951) hevder at kvinneorganisasjoner har blitt utsatt for et "profesjonalismepress" fra giverne de siste tiårene. Deres undersøkelser fra Latin-Amerika viste at kvinneorganisasjonenes fremtid var avhengig av hvordan de klarte å presentere seg for giverne, spesielt med tanke på søknadsskriving og budsjettarbeid. Markowitz og Tice mener at kontakten med grasrotbevegelser minskes gjennom givernes resultatfokus. Dette er en problemstilling som også reises av Roger C. Riddell (1999:323). Han diskuterer hvorvidt bistand skal ytes etter behov - eller mer som en belønning for å oppfylle givernes krav. Han mener utviklingen viser en økende tendens til at strenge krav

fører til at sårbare grupper ikke klarer å oppfylle kriterier som legges til grunn for å motta bistand. Dette kan bidra til at midlene dreies vekk fra de som trenger det mest.

3.5 Oppsummering av teori

I de foregående kapitlene har teori med relevante diskusjoner blitt presentert. Som jeg har vist, er det vesentlig uenighet om i hvilken grad kjønn påvirker potensialet for samarbeid mellom ulike grupper. Det er hevdet at forskjeller innen bakgrunn, tilhørighet og religion vil kunne splitte mer enn likt kjønn vil kunne forene. Deretter ble teori om politisk mobilisering av kvinner fremlagt. Forskerne jeg refererte til hevder at økt mobilisering kan føre til større grad av splittelse innad i et samfunn. Det ble vist til et eksempel fra Nepal, hvor samarbeid på tvers av gruppene hadde vist seg å være umulig, selv om det politiske kravet var sammenfallende hos de revolusjonære og de moderate kreftene.

Videre ble det referert til oppfatningen om at kvinner i politiske posisjoner, av natur, vil ønske å føre en politikk som i større grad vil bringe likhet og sosiale goder til utsatte grupper i samfunnet. Det er imidlertid ikke enighet om denne oppfatningen, og det har blitt hevdet at kvinner som kommer i maktposisjoner i stor grad vil bli en del av den eksisterende politiske kulturen. Det ble også vist til studier av demokratiprosesser innad i kvinneorganisasjoner, og erfaringer fra sørasiatiske organisasjoner som har eksperimentert med ulike ledelsesformer. Jeg har også vist til teori om organisasjoners forhold til alliansebygging og internasjonale givere, og hvordan enkelte hevder at det snarere er potensialet for støtte som styrer organisasjonenes virksomhet, enn deres offisielle målsettinger.

Med utgangspunkt i denne litteraturen vil det være interessant å se hvordan tematikken vil slå ut i den nepalske kvinnebevegelsen. På bakgrunn av påstanden om at kjønn i seg selv ikke er et sterkt nok bindeledd for å skape et "feministisk fellesskap", vil det være nødvendig å se etter andre faktorer som vil kunne skape forsoning mellom parter, foruten den grad av empati som måtte finnes mellom aktørene. I tillegg vil jeg vurdere hvorvidt politisk mobilisering av kvinner også kan være en kilde til økt samarbeid mellom ulike grupper, til tross for at de refererte tilfellene fra andre land i Sør-Asia viser det motsatte. Det vil også være interessant å vurdere hvorvidt den etablerte alliansen i Katmandu har klart å fungere som en demokratisk bevegelse, på bakgrunn av de mange dårlige erfaringene fra andre land hvor eksempler viser at kvinnegrupper ofte viderefører de eksisterende maktstrukturer. Studiene som omtales tar i

flere av tilfellene utgangspunkt i studier innad i organisasjoner, og analyserer ikke samspillet med andre. Likevel mener jeg at det fremkommer verdifull informasjon om kvinneaktivister i maktposisjoner, som også vil kunne ha relevans for min oppgave. I min gjennomgang av eksisterende litteratur fant jeg lite omtale av kvinneallianser og samarbeid mellom ulike grupper i Nepal. Denne oppgaven vil således kunne frembringe ny og oppdatert informasjon, i tillegg til å validere eksisterende teori fra blant annet land i Sør-Asia i ny kontekst.

4.0 Metode

I dette kapitlet vil jeg begrunne valg av metode og undersøkelsesteknikk. Videre vil jeg beskrive utvalg og intervjusituasjonen under feltarbeidet i Katmandu. Til sist vil jeg redegjøre for studiens svakheter og usikre forhold i undersøkelsen.

4.1 Kvalitativ metode

Til denne studien samlet jeg inn hoveddelen av informasjonen gjennom feltarbeid i Katmandu vinteren 2007. Hovedgruppen av mine informanter representerte ulike kvinneorganisasjoner i Nepal. I tillegg hadde jeg samtaler med relevante representanter fra det internasjonale givermiljøet i Katmandu. Jeg ønsket å få informasjon om hvordan givne søkte å bidra til en mer aktiv kvinnebevegelse, og hvordan denne gruppen oppfattet situasjonen blant kvinnene, spesielt når det kom til samarbeidspotensialet og mulige konflikter.

Gjennom mitt opphold som hospitant ved den norske ambassaden tilegnet jeg meg nyttig informasjon som er anvendt i studien, blant annet som fast deltager på givernes arbeidsgruppemøter for oppfølgingen av sikkerhetsresolusjon 1325. Norge leder arbeidsgruppen sammen med FNs befolkningsfond (UNFPA) og andre sentrale givere er representert, herunder Swiss Development Cooperation (SDC), den finske ambassaden, Danida, USAid, DFID, UNICEF og UNIFEM. Møtene var en anledning til å få innblikk i de ulike givernes kvinnesatsning. Dette var også et viktig forum for å etablere kontakt med flere av lederskikkelsene fra de nepalske kvinneorganisasjonene, som ofte var invitert til å delta på møtene for å dele sine erfaringer.

I tillegg var jeg gjennom mitt engasjement ved ambassaden involvert i oppfølgingen av samarbeidet med kvinnealliansen WAPPDCA, blant annet i arbeidet med utviklingen av en

”Hvem er hvem-database” for identifisering av potensielle kvinnelige deltagere til styrer og politiske verv. Gjennom dette arbeidet hadde jeg anledning til å studere samarbeidet mellom ambassaden/andre givere og alliansen i praksis gjennom deltagende observasjon. Repstad (2007:53) beskriver rollen som ”lærling” som en av de mest egnede for gjennomføringen av denne type observasjon. Ved å ha en rolle som interessert, men ”uvitende” (altså ingen ekspert på feltet), vil man ifølge Repstad kunne aktivere informantene på en konstruktiv måte. Jeg føler dette stemmer godt med mine opplevelser. Både de lokale og de internasjonale aktørene var stort sett interessert i å dele sine erfaringer med meg - hospitanten.

Fordi jeg i oppgaven ønsket å vurdere samarbeidsgrunnlaget blant de ulike kvinnegruppene, valgte jeg å ta i bruk ulike former kvalitativ metode. Repstad (2007: 21) hevder at kvalitativ metode er hensiktsmessig i studier hvor man, gjennom nærkontakt med intervjuobjektene, ønsker å avdekke sammensatte eller skiftende strukturer, eller hvor aktørene er uenige om målene, eller hvor det ikke er samsvar med gruppens mål og de reelle målene som styrer gruppens handlinger. Repstad påpeker videre (2007:24) at kvalitativ metode er egnet for å karakterisere konkrete, lokale utviklingsforløp, og nevner spesielt analyser av organisasjonsmiljø som et område hvor det vil være hensiktsmessig å anvende kvalitativ metode, for å få innsikt i sosiale relasjoner blant deltagere i miljøet.

Det finnes også svakheter ved denne studieformen. Ved å ha et begrenset utvalg informanter, vil man ikke kunne være sikker på at utvalget representerer ”det typiske” for gruppen, og intervjuene vil således kunne gi misvisende informasjon. Gjennom en kvantitativ undersøkelse vil man kunne få et sikrere bilde av holdninger og tendenser innad i gruppen det forskes på. Allikevel fant jeg det hensiktsmessig å bruke en kvalitativ tilnærming i oppgaven. Jeg ønsket å bli kjent med kvinnene og lytte til deres erfaringer og tanker om fremtiden. Det er grunn til å anta at slike opplysninger lettere vil komme frem gjennom en samtale enn ved for eksempel avkrysning på et spørreskjema. Imidlertid ville det, i et større studie, kunne være interessant å supplere intervjuene med kvantitative undersøkelser (metodetriangulering), for å se om kvinnene jeg intervjuet ga informasjon av representativ art.

4.2 Utvalg av informanter

Etttersom jeg ønsket å danne meg et bilde av kvinnebevegelsen som en helhet, og ikke bare en utvalgt gruppe, valgte jeg å konsentrere meg om lederne innen de ulike organisasjonene. I et

mer omfattende studium kunne det utvilsomt ha vært interessant å intervju et bredere utvalg kvinner, med flere representanter fra de ulike organisasjonene, og større vekt på kvinner fra de politiske partiene. Gitt denne oppgavens rammer var jeg imidlertid nødt til å innsnevre fokus.

Fordi jeg ønsket å finne fellestrekk i en svært fragmentert kvinnebevegelse, valgte jeg informanter fra et bredt spekter av organisasjoner. Patton (2002:110) kaller denne metoden ”maksimal variasjonsinnsamling”. I feltstudien intervjuet jeg kvinner tilhørende lav, middels og høy kaste, og jeg hadde samtale med lederen for føderasjonen for etniske kvinner. Jeg snakket med ledere for maoistkvinnene og madhesikvinnene, og med kvinner uten spesiell politisk tilhørighet, men som gjerne brant for en bestemt sak.

I arbeidet med å skaffe informanter benyttet jeg i enkelte tilfeller strategien Patton (2002:113) beskriver som ”snøballutvelgelse”: I løpet av mine samtaler med kvinner fikk jeg tips om andre jeg burde intervju. Mange av kvinnene var svært hjelpsomme med å oppgi navn på personer de mente det ville være relevant for meg å snakke med. Det var nyttig og samtidig interessant å se hvem de valgte ut, selv om det er viktig å huske på at enkelte vil anbefale personer hun/han stoler på, og kjenner godt (Repstad, 2007:57) og at det således vil være vanskelig å få intervjuet personer med motstridende meninger. Imidlertid ble denne negative effekten minimert ved at jeg gjennom deltagelse i de ovennevnte fora skaffet meg bedre oversikt, enn jeg ville fått gjennom bare å gjennomføre samtaler med kvinnelederne.

Også ansatte ved ambassaden var behjelpelige med å gi råd om personer det ville være nyttig for meg å møte, og skaffe meg innpass i miljøet, slik at jeg kunne gjennomføre feltarbeidet på en effektiv måte. Jeg vil diskutere ulempene med å være tilknyttet ambassaden senere i dette kapitlet, men det ga meg utvilsomt også mange fordeler, blant annet at jeg kunne benytte meg av ambassadens omfattende nettverk og gode kontakter til kvinneorganisasjonene. Mange av kvinnene har svært hektiske arbeidsdager. Likevel prioriterte de i de fleste tilfeller å treffe meg, noe som nok kan ha sammenheng med min forbindelse til den norske ambassaden.

Mitt feltarbeid omfattet samtaler med følgende informanter:

Informant	Dato:	Intervjuets varighet:
Lederen for bevegelsen for muslimske kvinner	05.01.07	45 minutter
Lederen for en mediarelatert kvinneforening	08.01.07	1 time og 30 minutter
Grunnlegger av fondet for kvinnetiltak/lederen av organisasjon for internt fordrevne/traffickingofre	10.01.07 25.01.07	1 time 30 minutter
Lederen for madhesikvinnene	06.02.07	2 timer
Lederen for organisasjonen for enker ("single women" ²⁰)	28.01.07	1 time og 30 min
Grunnleggeren av kvinnebevegelsen for etniske minoriteter	25.01.07	2 timer
Nestlederen for dalitkvinnenes organisasjon	13.02.07	1 time
Lederen for maoistkvinnenes organisasjon	16.02.07	1 time og 30 min
Styrerepresentant i maoistkvinnenes organisasjon	16.02.07	1 time

I tillegg hadde jeg samtaler med ansvarlige for kvinnesatsning i UNICEF, UNFPA, den finske ambassaden, Swiss Development Cooperation (SDC) og den norske ambassaden. Samtlige intervjuer ble gjennomført vinteren 2007, med unntak av oppfølgingssamtaler med representanter fra den norske ambassaden, som ble gjennomført i juli (i Oslo) og i desember (i Katmandu) samme år. Ingen av kvinnene ba om å bli anonymisert i denne oppgaven, men jeg har likevel funnet det riktig å ikke omtale dem ved navn. Imidlertid har jeg av hensyn til oppgavens art vurdert det som nødvendig å spesifisere hvilke typer organisasjoner kvinnene representerer. Således vil enkelte av kvinnene kunne la seg identifisere for personer med kunnskap om kvinnebevegelser i Nepal.

De fleste kvinnene jeg snakket med bor i Katmandu. Unntaket er lederen for den muslimske kvinneorganisasjonen, som bor og arbeider i de sørlige delene av landet, hvor hoveddelen av den muslimske befolkningen holder til. Dalitkvinnen jeg snakket med var tilhørende i en landsby ca 20 mil vest for Katmandu, og hadde nylig flyttet til hovedstaden for å arbeide ved organisasjonens hovedkontor. Det var interessant å høre om disse kvinnenes opplevelser sammenliknet med Katmandu-kvinnenes erfaringer, og i et større studie kunne det være hensiktsmessig å ha en større geografisk spredning blant respondentene. Imidlertid var de

²⁰ Ordet for enke "bidhuwa", gir så negative assosiasjoner at kvinnene i stedet foretrekker å kalle seg enslig kvinne, "Ekal Mahila".

fleste av kvinnene jeg snakket med oppvokst i andre deler av landet, og har fortsatt tett kontakt med hjemstedet og kvinner der. Dermed føler jeg at jeg gjennom intervjuene fikk informasjon om forhold utover Katmandu.

Kvinnene jeg intervjuet hadde minst fem års aktivistbakgrunn, de aller fleste atskillig mer, enkelte mer enn 20 år. Kvinnene var mellom 31 og 65 år. De fleste var, eller hadde vært, aktive innen ulike organisasjoner eller politiske organ, ofte først på stedet de vokste opp, og nå i sentrale organer. Maoistkvinnene jeg snakket med hadde vært en del av geriljabevegelsen, og levde under deler av konflikten skjult i jungelen. Det var i denne sammenheng en fordel at kvinnene hadde lang fartstid som aktivister, og gjennom dette godt erfaringsgrunnlag. I tillegg kunne jeg følge Pattons (2002:134) oppfordring om å be kvinnene gi meg analyser av hvordan forholdene har utviklet seg over tid. Ved å spørre kvinnene hva som er forskjellig nå og for eksempel ti år tilbake, eller hva de tror har endret seg om fem år, kunne jeg få frem andre problemstillinger og aspekter.

4.3 Intervjuene

I stedet for å utarbeide en liste med konkrete spørsmål, hadde jeg en oversikt over temaer jeg skulle dreie inn på i løpet av intervjuet. Fordelen med å ha en fleksibel intervjuplan (Lantz, 2007:56) er at man lettere kan tilpasse og utdype spørsmålene underveis. Ved å starte intervjuet med spørsmål basert på informantens bakgrunn, etablerer man en god plattform for videre samtale, før man kan gå videre til mer utfordrende problemstillinger. Denne tilnærmingen med bruk av bakgrunnsvariabler (Lantz, 2007:58) fungerte godt for mine intervjuer. Jeg startet hvert intervju ved å stille spørsmål om informantens arbeid og bakgrunn, og følte da at samtalen kom lett i gang. Ulempen var imidlertid at denne delen ofte kunne ta lang tid, og at det derfor ble mindre tid til å snakke om temaet jeg virkelig ville høre mer om. Glesne (2006:85) skriver at det underveis vil kunne være fornuftig å endre rekkefølgen på spørsmål man stiller. Dette var noe jeg selv erfarte, og etter hvert fant jeg et mønster som fungerte godt. Ved å bruke forholdsvis lang tid på informantens bakgrunn, kunne jeg knytte inn spørsmål om reaksjoner fra familie og venner/nærmiljø. Deretter gikk jeg over til å snakke mer generelt om nepalsk kvinnebevegelse, og hvor informanten så seg selv/sin organisasjon i dette bildet. Deretter var det naturlig å se på giversamfunnets plass og påvirkningskraft. Jeg avsluttet intervjuet med å be informanten gi meg sin mening om fremtidig utvikling, og nevne de største utfordringene for kvinnebevegelsen i Nepal. Jeg

valgte å gjøre intervjuene uten tolk. De aller fleste kvinnene hadde gode engelskkunnskaper slik at intervjuene forløp uten språkmessige problemer. Ved enkelte anledninger var det derimot en utfordring å få kvinnene til å forstå hvilke nyanser jeg la i de ulike spørsmålene. En vanlig misforståelse var at de forklarte seg gjennom et kvinneperspektiv mer enn med utgangspunkt i kvinnebevegelsen, for eksempel på spørsmålet om hvilke utfordringer de møter i sitt arbeid. Dette kan også ha sammenheng med at de ikke riktig ser seg selv som del av en kvinnebevegelse, eller at de legger andre tolkninger til grunn for begrepet enn det jeg gjør.

Intervjuene foregikk i hovedsak i organisasjonenes lokaler. På den måten kunne jeg samtidig få et innblikk i kvinnenens arbeidshverdag, og benytte anledningen til å snakke med andre på vei ut og inn av møtet, eller mens jeg ventet på personen jeg skulle intervju. Ved noen tilfeller ble imidlertid intervjuene foretatt i kvinnealliansens lokaler, fordi kvinnene mente det var greiest, siden de ofte var innom og siden den norske ambassaden, hvor jeg var lokalisert, lå rett ved. Dette viste seg imidlertid ikke å være en optimal løsning – det var vanskeligere å stille kritiske spørsmål når lederskikkelsene i alliansen befant seg i naborommet.

Hovedsakelig gikk det greit å avtale tid med kvinnene, men flere ganger opplevde jeg at de av ulike årsaker (sykdom, dødsfall i familien, andre møter som hadde dukket opp, glemt avtale, bandha) var fraværende da jeg kom for å intervju dem. Det gikk mye tid på å gjentatte ganger ta kontakt og på reise rundt i Katmandu, hvor det kaotiske trafikkbildet og store avstander ofte gjør reiseveien lang.

Gjentatte avbrytelser var en utfordring. Under enkelte av intervjuene kunne telefonen ringe – og bli besvart - opptil ti ganger, og ofte kom folk innom for å snakke eller spørre om noe. Dette førte naturligvis til at samtalene ved enkelte anledninger ble svært oppstykket, og det var ved flere tilfeller vanskelig å holde fokus. Basert på mine erfaringer er dette et typisk trekk ved den nepalske kulturen, det er vanlig at folk svarer på telefoner under viktige møter, og det oppfattes ikke som spesielt ufint å la en gjest vente – selv en god stund. Lantz (2007:73) beskriver avbrytelser og forstyrrelser som et vanlig fenomen under intervjusituasjoner i felt, og mener at man like godt kan akseptere at forholdene sjelden vil være optimale. Jeg følte at jeg ved å være fleksibel fikk snakket med alle informantene om punktene i intervjuguiden.

Det må tas forbehold om at mine informanter kan ha gitt feilaktige opplysninger, eller tilbakeholdt informasjon. Selv om nepalere kan oppfattes som frittalende, er ikke alltid det å snakke om samarbeidsproblemer og indre stridigheter enkelt. Det er derfor mulig at intervjuobjektene mine kan ha tilbakeholdt viktig informasjon. Det faktum at jeg arbeidet ved den norske ambassaden kan også ha gjort det vanskeligere for kvinnene å dele erfaringer med meg. Organisasjonene tilknyttet kvinnealliansen WAPPDCA vet at de er avhengige av finansiering for å få gjennomført planlagte aktiviteter og drift av alliansen. Det kan således oppfattes som lite hensiktsmessig å spille med åpne kort om eksisterende samarbeidsproblemer overfor giverne, fordi man frykter at konsekvensen vil være stans eller omlegging av bevilgninger, selv om jeg i mine samtaler med kvinnene tydelig understreket at jeg utførte studien i egenskap av å være student, og ikke ambassadeansatt. Ifølge Repstad (2007:55) er folk i konfliktsituasjoner ofte "rundhåndet" i forhold til informasjonsdeling, ved at de er engasjerte og dermed ønsker å si sin mening. Samtidig er det nødvendig å huske på at informasjon fra informanter som er tett involvert i hendelser og stridigheter ikke nødvendigvis er objektiv.

Etter at jeg returnerte til Norge har jeg arbeidet ved seksjon for fred og forsoning i Utenriksdepartementet (UD). Både Nepal og seksjonens oppfølging av SR 1325 har vært blant mine arbeidsfelt. Ved å begynne i denne jobben fikk jeg en annen rolle enn jeg hadde da jeg planla utformingen av prosjektet og under gjennomføringen av feltarbeidet. Det kan være en ulempe å være tett knyttet til parter som er involverte i prosesser som inngår i forskningsarbeidet. Blant annet kan det åpenbart være vanskelig å forholde seg kritisk til arbeid hvor man selv er deltager. Samtidig har arbeidet i UD også hatt positive følger, ikke minst ved at jeg gjennom tett kontakt med mine tidligere kolleger ved ambassaden har hatt god tilgang til oppdatert informasjon rundt arbeidet med alliansen. Jeg har under skriveprosessen etterstrebet å behandle stoffet så nøytralt som mulig. Ettersom støtten til WAPPDCA og til SR 1325-arbeidet lokalt hører under ambassadens ansvarsområde, har jeg ikke vært involvert i oppfølgingen av disse prosessene etter at jeg dro fra Nepal.

Til sist må jeg ta forbehold om at jeg kan ha feiltolket problemstillinger og svar, eller at mine informanter kan ha misforstått spørsmålene mine. Det kan også være at de har svart slik de oppfatter situasjonen, men at deres oppfatninger ikke stemmer med virkeligheten. Disse begrensninger til tross mener jeg at studien vil belyse relevante og aktuelle tema.

5.0. Empiri og analyse

I dette kapitlet vil jeg oppsummere og diskutere funn fra mine feltundersøkelser og videre knytte disse opp til det teoretiske materialet presentert i kapittel 3. Jeg vil foreta en gjennomgang av fellesnevnerne og forskjeller blant kvinneorganisasjonene i Nepal som kom frem gjennom mine intervjuer og som jeg fikk kjennskap til gjennom deltagelse i ulike fora under mitt opphold i Katmandu. Noen av faktorene kan, som jeg vil vise, ha både splittende og samlende effekt på samspillet mellom aktørene.

5.1 Resultater

En gjennomgang av eksisterende litteratur viste i kapittel 3 at det er grunn til å anta at likt kjønn ikke i seg selv vil være et sterkt bindeledd for samarbeid mellom de ulike aktørene. Forskerne jeg viste til (Cornwall, Spelman, Pedwell og Cunningham) mente at forskjeller mellom kvinner ikke må ignoreres eller oversees. I nepalsk kontekst er det, som vist i kapittel 2, de åpenbare forskjeller innen kaste, religion, etnisitet og språk som utfordrer samarbeid. Ifølge forskerne vil slike faktorer skape mer splittelse enn det ”kvinnelig solidaritet” vil forene. Således blir spørsmålet: Hvilke fellesnevnerne finnes mellom aktørene fra de ulike gruppene - utover likt kjønn? Faktorer jeg her vil vurdere som splittende/samlende er: 1) Empati og felles erfaringsgrunnlag (”felles skjebne, felles trøst”) 2) grad av sammenfallende motivasjonsfaktorer for kvinnenes engasjement 3) konfliktens betydning for samhold og splittelse 4) hvorvidt det foreligger ønske om etablering av allianser, og erfaringer med denne type samarbeid 5) påvirkning fra internasjonale givere, og hvordan dette oppfattes av representantene fra kvinneorganisasjonene.

5.1.1 Empati og felles erfaringsgrunnlag

Fire av kvinnene (men ingen av maoistkvinnene) var enker. To av disse kvinnene hadde mistet ektemennene som følge av konflikten, mens én ektemann hadde omkommet i flyulykke og én som følge av sykdom. To av kvinnene hadde vært aktive innen organisasjonsarbeid også før ektemennene døde. Kvinnene hadde blitt oppmuntret til å engasjere seg av mennene, som selv var politisk aktive. De to andre enkene hadde først blitt politisk aktive etter mannens

død. Begge fortalte at opplevelsen med å bli enke, og følgene det fikk for deres livssituasjon, var den utløsende årsaken til at de valgte å engasjere seg i kvinnespørsmål²¹.

Den ene kvinnen opprettet og leder interesseorganisasjonen for enker og enslige. Da hun mistet mannen fikk hun brått erkjenne hvor lite tilrettelagt det nepalske samfunnet er for enslige kvinner, og særlig for enker. Selv om hun var i en heldig økonomisk situasjon og således ikke var avhengig av andre, var det i samfunnet og innad i familien lagt mange begrensinger og regler hun var forpliktet til å følge. Kvinnen oppfattet dette som diskriminerende og hemmende. Samtidig erkjente hun at det ikke fantes noen forening som kunne tale hennes og andre enkers sak. Fordi hun følte det som ”urettferdig at livet i fortsettelsen skulle styres av utdaterte regler laget av menn”, bestemte hun seg for å gjøre noe med situasjonen. Nå har enkeorganisasjon utviklet seg til et omfattende nettverk med 140 lokale foreninger og til sammen 25 000 medlemmer.

Flere av kvinnene fortalte at de hadde møtt sterk motstand på grunn av sitt engasjement. Både deres egne familier, svigerfamilien og nærmiljøet rundt har reagert kraftig. To av kvinnene, som begge er av chetrislekt, hadde blitt gitt valget om enten å avslutte arbeidet, eller miste kontakten med familien. Begge kvinnene valgte å fortsette arbeidet, noe som førte til at kontakten med familien har vært ikke-eksisterende over en lengre periode. Kontakten var til en viss grad gjenopptatt i dag.

Lederen for madhesibevegelsen fortalte at hun fikk full støtte fra sin mann. Han var som henne utdannet jurist, og hadde en lang karriere bak seg som forkjemper for menneskerettigheter og antikorrupsjonsarbeid. Imidlertid var mannen offer for sterkt press fra sin egen familie, som mente han burde ha sterkere kontroll over sin kone. Dette gjorde det vanskelig for dem å ha nær kontakt med mannens familie.

Flere av kvinnene hadde blitt utsatt for press og trusler av krefter som helst så virksomheten avvirket. Det var snakk om motstand fra samfunnet rundt, men i enkelte tilfeller også fra personer innen kvinnenes egne grupper. Blant annet fortalte lederen for de muslimske

²¹ Det kom ikke frem under intervjuet, men fra andre fikk jeg senere høre at en av kvinnene var blitt anklaget for å ha skylden for mannens død. Som omtalt i kapittel 2.4 blir enkelte kvinner indirekte utsatt for denne type anklager, noe som har sammenheng med overtro/tradisjon.

kvinnene at det hadde vært en stor utfordring å arbeide for kvinners rettigheter innenfor det muslimske samfunnet som i stor grad er mannsdominert. Spesielt i oppstartsfasen hadde hun blitt møtt med sterk motstand fra mullaher som beskyldte henne for å drive antimuslimsk virksomhet. Som svar på denne kritikken hadde hun gjentatte ganger vist til profeten Mohammed ”som i Koranen sier at kvinner og menn er like mye verdt”.

Grunnleggeren av kvinneorganisasjonen for etniske minoriteter ble motarbeidet av mennene fra ”moderorganisasjonen”²², som ikke ønsket at kvinnene skulle starte en egen organisasjon. Også maoistkvinnene fortalte at det i begynnelsen var utfordrende å fremme kvinnesak innad i partiet, men at det er blitt lettere å bli hørt nå, mye takket være kvinners aktive rolle i konflikten. På samme måte fortalte dalitkvinnen om trusler og overgrep fra dalitmenn, i tillegg til at hun flere ganger var blitt arrestert og beskyldt for å være maoist av politiet.

Som vist har samtlige av kvinnene møtt motstand i sitt arbeid for kvinnespørsmål. Disse problemene hadde varierende grad og var av ulik karakter. Likevel vil utfordringene og den lidelse kvinnene har gjennomgått kunne bidra til en fellesskapsfølelse og til gjensidig empati. Dette ga seg utslag under intervjuene ved at informantene uttrykte bred forståelse for hva de andre kvinnene hadde erfart. Grunnleggeren av organisasjonen for etniske minoriteter fortalte at hun visste at flere av høykastekvinnene²³ hadde gått igjennom svært vanskelige perioder for å kunne fortsette arbeidet som aktivist. Hun fremholdt videre at det på mange måter var enklere for henne, som var buddhist og ikke behøvde å forholde seg til den strenge hindulæren. Dalitkvinnen erkjente også at høykastekvinnene møtte utfordringer, og selv om hun fremholdt at disse kvinnenenes skjebner ikke kunne sammenlignes med vanskelighetene dalitene ofte møter, hadde hun sympati og forståelse. Høykastekvinnene uttrykte stor respekt for lavkastekvinnenenes sosiale engasjement, og medfølelse for diskrimineringen de opplever daglig. Empati kan være en faktor som vil kunne fremme samarbeid mellom kvinner i et splittet samfunn.

²² Kvinnen var først aktiv i en eksisterende organisasjon for etniske minoriteter, men følte at kvinnesaken ikke ble vektlagt nok her, i tillegg til at organisasjonskulturen i seg selv etter hennes mening var for manndominert.

²³ Hun nevnte her to andre av mine informanter ved navn; grunnleggeren av for fondet for kvinnetiltak og lederen for enkeorganisasjonen.

5.1.2 Motivasjonsfaktorer og mål

Kvinnenes motivasjon var en annen faktor jeg anså som en potensiell fellesnevner mellom de kvinnelige aktørene i Katmandu. Så nær som alle kvinnene jeg intervjuet nevnte at det var diskrimineringen de opplevde, både i forhold til seg selv og i forhold til andre, som var årsaken til at de hadde valgt å engasjere seg.

Dalitkvinnen fortalte at diskrimineringen rammet henne og hennes medsøstre på mange hold. Den mest synlige diskrimineringen var den som ble utført av personer av høyere rang, men like ille var overgrepene som utføres av dalitmenn. Kvinnen mente at disse mennene, som selv befinner seg nederst på samfunnets rangstige, ikke har noen andre å ta ut frustrasjon og sinne på enn kvinner i sitt nærmiljø. Overgrepene og den daglige diskrimineringen hadde fått kvinnen til å engasjere seg, ”fordi ingenting skjer om man bare sitter stille”. Etter mange år som aktiv på organisasjonens lokalkontor i hennes hjemby i Vest-Nepal, arbeider hun nå ved hovedkontoret i Katmandu.

Lederen for organisasjonen for muslimske kvinner hadde tidligere vært aktiv lokalpolitiker for Nepali Congress i en by i det sørvestlige Nepal. Etter hvert hadde hun ønsket å drive mer med sosialt arbeid enn det hun følte partipolitikken ga rom for. Fordi hun ikke syntes de eksisterende kvinneorganisasjonene ivaretok muslimske kvinners rettigheter i tilfredsstillende grad, valgte hun å stifte sin egen forening. Hun mente det fortsatt var en stor utfordring å arbeide for muslimske kvinners politiske, sosiale og økonomiske rettigheter. Hun fremholdt at mange kvinner er utsatt for diskriminering i hjemmet og i nærmiljøene, men ifølge kvinnen var også mye av problemet det nepalske samfunnets generelt dårlige holdninger til den muslimske delen av befolkningen.

Den ene maoistkvinnen var opptatt av å bidra til det hun karakteriserte som ” et oppgjør mot de føydale samfunnsstrukturene og for en mer rettferdig fordeling av jorda”. Hun er av chetrislekt og vokste opp i en landsby øst i landet. Faren hennes var medlem av kommunistpartiet, og hun ble tidlig politisk bevisst. Den andre maoistkvinnen, som nå er i 50-årene, har vært aktiv på venstresiden i nepalsk politikk i mer enn 30 år. Hun hadde allerede som ung skolejente stiftet kjennskap til kommunismen. Etter en tid som studentpolitiker i Katmandu, giftet hun seg og startet pashminautsalg, men trangen til å gjøre noe samfunnsnyttig hadde blitt stadig sterkere. Nå har hun arbeidet fulltid for maoistpartiet i åtte

år. Under konflikten levde hun i skjul over lengre tid, og bisto partiet med mobiliseringsarbeid og propaganda. Etter inngåelsen av våpenhvilen i mai 2006 har hun arbeidet på maoistkvinnernes hovedkontor i Katmandu, hvor hun bistår kvinner som trenger hjelp. Hun påpekte at den politiske utviklingen de siste årene gjorde det motiverende å arbeide med kvinnesak i maoisttrekkene. Hun var stolt av hvordan de har klart å mobilisere kvinner på grasrotnivå, men også fornøyd med plassen kvinnearbeid hadde fått innad i partiet.

Flere av organisasjonene ble etablert med hensikt å fremme kultur og samhold innen de etniske gruppene. Blant disse var organisasjonen for madhesikvinnene. Utgangspunktet for organisasjonen var å kjempe for bevaring av madhesikulturen, med vekt på språk og klesdrakt. Hun erkjente at organisasjonen, som hun selv hadde startet, hadde fått et sterkere politisk uttrykk de seneste årene. Nå var fokuset todelt. Organisasjonen arbeider for avskaffelse av undertrykkende skikker som dowry (medgift), purdah (sosial ekskludering) og vold mot kvinner, men samtidig også for å fremme madhesisaken på nasjonalt nivå.

Grunnleggeren av foreningen for etniske minoriteter startet sin organisasjon for å ivareta interessene til kvinner tilhørende tamangfolket. Etter hvert hadde foreningen utvidet til også å inkludere thakali- og newarikvinner. Hovedfokuset er å arbeide for bevaring av gruppenes kulturarv, spesielt språket. Hun påpekte at det er viktig at minoritetene også får tilgang til utdanning, men understreket samtidig at det er nødvendig å utvikle opplæringsprogrammene, slik at de ivaretar opprinnelig kultur, og ikke bare fremmer nepalsk, asiatisk eller vestlig populærkultur. Etter hennes mening må utdanningen være nyttig for landsbyfolk, og det er samtidig viktig å videreføre tradisjoner, som for eksempel tradisjonelle metoder for helbredelse av syke. Organisasjonen hun startet med et lite antall støttespillere, er nå vokst til å bli en omfattende stiftelse med 17 ulike etniske kvinnegrupper. Hun leder ikke lenger organisasjonen, men fungerer nå som mentor. I tillegg har hun opprettet en politisk fløy av organisasjonen, fordi hun ønsker at de etniske kvinnene i større grad skal bli representert politisk. Hun har også deltatt i fora tilknyttet fredsprosessen, som en av få representanter for nepalske kvinner.

Kvinnen som grunnla, og tidligere ledet, fondet for kvinnetiltak arbeidet i mange år for ulike bistandsaktører i Katmandu, deriblant UNIFEM og Oxfam. Etter å ha deltatt på Beijingkonferansen i 1995, vendte hun tilbake til Nepal med inspirasjon til å realisere sin

drøm om å starte sin egen kvinneorganisasjon. Resultatet ble et omfattende nettverk som nå har 230 lokallag over hele landet. Denne organisasjonen skaffer økonomiske midler på sentralt og lokalt nivå, for så å videreformidle midlene til lokale initiativ hovedsakelig innen utdannings- og helsesektoren. Nå er hun president i en annen organisasjon som arbeider for fred, med særlig vekt på å støtte unge internt fordrevne, traffickingofre og annen sårbar ungdom.

Kvinnen som leder mediaorganisasjonen for kvinners og barns rettigheter, er høykastekvinne fra en liten landsby nordøst i Nepal. Gjennom jusstudier i Katmandu kom hun i kontakt med mange kvinner med ulik bakgrunn, og følte et ønske om å bidra til utjevning av de mange forskjellene hun mener eksisterer i det nepalske samfunnet. Etter hennes mening er informasjon og utdanning det viktigste for kvinnene. Organisasjonen arbeider for å påvirke myndighetene til å utforme lover som vil bedre kvinners vilkår. I tillegg arrangerer de informasjonskampanjer og kompetansebyggingsprogram i distriktene, og ”training of trainers”-program, hvor lokale kvinner læres opp til å formidle kunnskap videre i nærmiljøet. Hun fremholdt at utviklingen for nepalske kvinner går sakte i riktig retning, men så lenge mange av de kvinnediskriminerende tradisjonene opprettholdes og videreføres, vil det fortsatt være behov for pressgrupper som hennes.

I utdragene fra intervjuene fremkommer flere interessante momenter. Motivasjonsfaktorene hadde ofte utspring i særinteresser for gruppen som grunnleggeren/lederen tilhørte. Både madhesikvinnen, muslimlederen, lederen for de etniske gruppene, dalitorganisasjonens nestleder og grunnleggeren av enkeorganisasjonen er eksempler på dette. På bakgrunn av deres historier er det rimelig å anta at det er den egenopplevde diskrimineringen som har vekket engasjementet, og at disse organisasjonene jobber spesifikt for å ivareta medlemmenes særinteresser som gruppe. Derimot var grunnleggeren for fondet for kvinnetiltak, lederen for mediaorganisasjonen og maoistkvinnene opptatt av å arbeide for at alle kvinner skal oppnå de samme rettigheter.

5.1.3 Konflikts betydning for politisk mobilisering, samhold og splittelse

I intervjuene spurte jeg kvinnene hvordan de mente konflikten hadde påvirket kvinners deltagelse i beslutningsprosesser. Det var også interessant å undersøke hvordan de andre

kvinnene vurderte maoistenes bruk av voldelige virkemidler i kampen for å fremme sosial utvikling, også for kvinner.

Selv hevdet begge maoistkvinnene at partiet hadde utrettet mye for nepalske kvinner de siste ti årene. Ifølge den ene kvinnen hadde den omfattende mobiliseringen ført et stort antall kvinner vekk fra undertrykkelse i hjemmet og nærmiljøet, og gjennom innsats for maoistene hadde kvinnene fått realisert seg selv og vunnet ny respekt. Ved å vise at kvinner kan mer enn å lage mat og oppdra barn, hadde maoistene vært foregangseksempler for nepalske kvinner, hevdet hun. Fordi maoistpartiet hele tiden hadde fokusert på at kvinner skulle leve under gode forhold, mente hun at mobiliseringen hadde vært en positiv opplevelse for en rekke kvinner. Hun fremholdt at ”takket være kvinners modige innsats i kombinasjon med partiets politikk som fokuserer på sosial likhet, ligger forholdene til rette for kvinners utvikling og sosiale rettigheter når maoistene vinner sommerens valg”²⁴. Når det gjaldt de som har fått det verre på grunn av konflikten, mente kvinnen at det naturlig nok er mange triste enkeltskjebner i Nepal i dag, men at det dessverre var nødvendig med en væpnet revolusjon for å bedre samfunnet på sikt. Hun fremholdt at det var et langt større antall mennesker som ble drept av Royal Nepal Army enn av maoistenes hær i løpet av konflikten. Videre understreket hun at maoistenes kvinnegruppe nå arbeider aktivt for å samle inn penger, klær og mat til enkene som sitter alene igjen.

Lederen for enkeorganisasjonen mente konflikten har hatt positive ringvirkninger for nepalske kvinners situasjon, ved å bidra til å endre den stereotype oppfatningen av kvinner. Ved å vise at kvinner kan delta aktivt i en politisk revolusjon har maoistkvinnene flyttet grenser man ikke hadde trodd var mulig for 15 år siden. Hun mente det var satt altfor lite fokus på maoistkvinnenes situasjon, og påpekte at mange av kvinnene lever under vanskelige forhold. ”Nå som maoistene - kvinner, menn og mange mindreårige, samles i leire som en del av fredsavtalen, får vi håpe at ledelsen tar problemene som oppstår på alvor”, sa kvinnen. Hun var også skuffet over at de mest profilerte maoistkvinnene ikke har klart å ta avstand fra vold og overgrep partiet har stått bak. Hun mente det optimale ville være en maoistkvinnebevegelse som ønsket forandring basert på fredelige midler. Maoistenkene er absolutt velkomne i hennes organisasjon, og de hadde utarbeidet egne kurs og programmer for å ivareta disse kvinnenes interesser spesielt.

²⁴ Det var på dette tidspunktet berammet valg i slutten av juni 2007.

Lederen for mediaorganisasjonen for kvinners og barns rettigheter mente at man måtte fokusere på de positive følgene av maoistenes mobilisering. Selv om det var mennesker som hadde lidd under konflikten, og som hadde mistet familie og venner, mente hun at det må fokuseres på mulighetene konflikten har skapt. Hun fremholdt at mange kvinner har det langt bedre enn før, og at maoistenes sosiale kamp har ført mye bra med seg, særlig når det gjelder oppfattelsen av kvinner som deltagende samfunnsaktører, ikke lenger bare som ofre for undertrykkelse og diskriminering.

Dalitkvinnen var derimot svært kritisk til mobiliseringen maoistene har utført overfor den fattigste delen av befolkningen. Hun mener at maoistene rekrutterte mange daliter under påskudd av å ville gjøre levekårene bedre, men resultatet var at dalitkvinnene, som fikk lavest rang i maoisthæren, i mange tilfeller var blitt utnyttet og utsatt for overgrep. Mange daliter ble drept i sammenstøt med regjeringshæren, som en konsekvens av at de ble sendt ut på de farligste oppdragene under konflikten. Hun fortalte at et stort antall av de som har blitt enker som følge av konflikten må ty til prostitusjon, fordi det er svært begrensede jobbmuligheter og de ikke har noen andre til å forsørge seg. Mange av de kvinnelige maoistsoldatene har ikke noe å vende hjem til. Hun mente dette var problemstillinger som fikk lite oppmerksomhet, både i samfunnsdebatten generelt, men også blant andre kvinneaktivister.

Grunnleggeren for foreningen for de etniske gruppene bemerket at uansett om man støttet maoistenes sak eller ikke, hadde konflikten bidratt til splittelse blant folket som det vil ta tid å lege. Av den grunn mente hun at tiden ennå ikke var inne for å etablere samarbeid med maoistene, og at det var for tidlig å vurdere om de kunne tas opp som medlemmer i WAPPDCA. Hun fremholdt at mange i alliansens organisasjoner ville kunne reagere svært negativt om maoistene ble innlemmet på dette tidspunktet. ”Først må det ryddes opp i egne rekker, de må ta oppgjør og ansvar for de voldelige overgrepene, deretter kan de tenke på å inngå denne type forpliktelser”, uttalte kvinnen. På motsatt vis mente hun det ville ta tid før maoistene ville føle seg velkomne som en legitim deltager i nepalsk kvinnebevegelse, ”de må lære å stole på oss andre, ellers ender det bare i skepsis og mistro, og vil ikke føre noe godt med seg”. Hun la til at hun synes maoistpartiet har gjort altfor lite for kvinnene. Etter hennes mening er det for mye prat og lite konkret utfall; ”det er bare gammel vin på nye flasker”. Av intervjuene fremkommer det at det er ulik oppfattelse av hvordan maoistenes sosiale kamp har påvirket kvinners situasjon. Flere av de jeg snakket med, mente at maoistene hadde bidratt

positivt. Det at nepalske kvinner for første gang kunne bidra aktivt i en politisk mobilisering, vil kunne gi positive følger. Andre informanter, og spesielt dalitkvinnen, fokuserte på overgrep som følge av konflikten, og fremholdt at dalitene har vært særlig utsatt for maoistenes propaganda.

5.1.4 Alliansebygging og ”kvinnens demokratiske natur”

Gjennom studien ønsket jeg å undersøke hvorvidt kvinnene i utgangspunktet var interessert og opptatt av å delta i allianser. Jeg ønsket også å kartlegge hvorvidt erfaringene så langt hadde vært vellykkede. Følte de involverte kvinnene at samarbeidet hadde fungert? Hvordan var samarbeidet bygget opp, og oppfattet kvinnene alliansen som demokratisk i forhold til de ulike gruppenes representasjon? Fem av kvinnene jeg snakket med var aktive i organisasjoner tilsluttet alliansen WAPPDCA: Dalitorganisasjonen, enkeorganisasjonen, organisasjonen for unge internt fordrevne/traffickingofre, muslimorganisasjonen og foreningen for etniske minoriteter. Representantene for de fire sistnevnte organisasjonene var totalt sett positive til samarbeidet.

Lederen for enkeorganisasjonen hevdet at samarbeidet hadde gått trått da alliansen først ble etablert. Hun følte at fordi hun var en velutdannet og forholdsvis velstående elitekvinne fra Katmandu hadde flere av de andre lederne fra alliansens organisasjoner hatt fordommer mot henne. Spesielt mente hun å ha møtt skepsis fra dalitkvinnene, som hadde tvilt på hennes intensjoner, og hevdet at hun ikke engasjerte seg for å hjelpe, men for å oppnå status som en ”frelser for de fattige”. Enken mente kritikken hadde stilnet med tiden, og at kvinnene i alliansen ikke lenger tvilte på hennes engasjement. Hun fremholdt at alliansen ennå ikke hadde kommet skikkelig i gang, og understreket at de fortsatt var i startfasen. Hun syntes det var viktig å etablere tettere samarbeid, men samtidig nødvendig å være bevisst de betydelige forskjellene som er mellom organisasjonene, både når det gjelder sak og hvilke mennesker som er involvert. ”Men vi er alle feminister og med det utgangspunkt er vi nødt til å gjøre det beste ut av situasjonen”, fremholdt hun, og bemerket at alliansen i hennes øyne ikke er fulltallig før maoistkvinnene også er representert. Lederne for alliansen hadde, ifølge kvinnen, tatt initiativ til å invitere maoistkvinnene på enkelte arrangement, men dette hadde ennå ikke resultert i noe konkret samarbeid.

Kvinnen som grunnla fondet for kvinnetiltak og som nå leder organisasjonen for internt fordrevne/traffickingofre har en aktiv rolle innen alliansen. Hun fortalte at hun fra oppstarten hadde vektlagt et rikt mangfold, på samme måte som hun har etterstrebet bred deltagelse i organisasjonene hun har ledet. Imidlertid har hun måttet erkjenne at dette ikke er enkelt å realisere, og hun mente at arbeidet med alliansen så langt hadde bydd på tallrike utfordringer. Også denne kvinnen oppga å ha blitt møtt med skepsis fra andre deltagere i alliansearbeidet. Hun fortalte at hun opplevde dette som vanskelig og urettferdig, men mente samtidig at det var viktig å ikke ta dette personlig. Det var etter kvinnens mening slik at det eksisterer stor grad av mistro og skepsis innad i det nepalske samfunnet, og at de som beveger seg på tvers av kaster, klasser og grupper dessverre må regne med å bli møtt med kritikk. I møte med daliter og andre lavkastegrupper hadde hun valgt å kle seg enkelt og ”legge alle nykker til side”. Dette hadde ifølge kvinnen ikke hjulpet stort, og alle ville med en gang vite hvilken kaste hun tilhørte, ut fra etternavnet, et typisk chetrinavn.

Likevel fremholdt hun at samarbeid er den eneste veien til utvikling, og hun ville kjempe videre, både for egenaksept og økt grad av samarbeid mellom kvinneorganisasjonene. Foreløpig hadde alliansen begrenset medlemskap til de organisasjonene som hadde deltatt fra starten. Det var imidlertid aktuelt på sikt å innlemme flere organisasjoner, men det var ennå ikke bestemt hvilke krav og kriterier som skulle legges til grunn for å søke om medlemskap. Alliansen er bygget opp med en styringskomité, med representanter fra alle organisasjonene. Selve ledervervet går på omgang mellom kvinnene, med skifte hver tredje måned. Denne ordningen fungerte etter kvinnens mening godt.

Ifølge grunnleggeren av foreningen for etniske kvinner hadde etableringsfasen av alliansen vært preget av ”tomt snakk”. Nå var det tid for handling. Likevel karakteriserte hun samarbeidet med representantene fra de høyere kastene som overraskende godt. Hun mente høykastekvinnene hadde lært mye, og det virket som om de syntes det var interessant å få innblikk i andres problemer. Når det gjaldt samarbeidet for øvrig, mente hun at åpenhet rundt eksisterende forskjeller er nødvendig. Organisasjonene har ulike agendaer, og man skal ikke tvinge frem samarbeid på områder det ikke synes naturlig. Det var etter kvinnens mening nødvendig å identifisere felt hvor det er hensiktsmessig med felles koordinering.

Lederen av muslimorganisasjonen ville ikke uttale seg om interne motsetninger eller utfordringer ved alliansen, men fremholdt at hun var fornøyd og syntes samarbeidet fungerte godt. Hun kjente godt til mange av de andre lederne fra tidligere, og hennes organisasjon har blant annet mottatt økonomisk støtte fra fondet for kvinnetiltak.

Dalitkvinnen var derimot av en annen oppfatning. I likhet med andre informanter fremholdt hun det som positivt at det ble etablert allianser, og hevdet at det er nødvendig å arbeide for nedbrytning av de tallrike skillelinjene i det nepalske samfunnet. Årsaken til at organisasjonen hadde valgt å bli med, var håpet om at deres sak ville styrkes av å være en del av en større gruppe. Foreløpig mente hun at dalitorganisasjonen hadde fått lite igjen for deltagelsen, og fortalte at de noen ganger syntes det var vanskelig å bli hørt innad i alliansen.

Madhesiororganisasjonen er ikke med i alliansen. Likevel kjente madhesikvinnen godt til de ulike aktørene, etter å ha deltatt på møter og seminar hvor disse kvinnene har vært tilstede. Hun fortalte at hun gjerne kunne tenke seg å bli en del av nettverket, men at det har virket som om de (hun nevner spesielt grunnleggeren av fondet for kvinnetiltak ved navn) ikke har vært interessert i å inkludere organisasjonen: ”Vi er nok alle feminister, men det kan virke som om vi vil forskjellige ting”. Etter hennes mening er det svært mange aktører i kvinnebevegelsen i Nepal, og hun visste ikke helt hvordan hennes organisasjon best kunne fungere i samspill med andre.

Maoistene mente det ikke var aktuelt å bli med i ”den norske alliansen” (som en av kvinnene kalte den), og heller ikke tilsvarende nettverk. Ifølge kvinnene snakket ”de mektige, elitistiske høykastekvinnene” for mye, og gjorde for lite nytte. ”De er opptatt med å tjene penger. Vi er opptatt av å tjene folket” sa den ene kvinnen, som mente det var for lite fokus på politikk, og for mye snakk om hvordan organisasjonene kunne tilegne seg ressurser. Det var imidlertid viktig at de ulike organisasjonene møttes med jevne mellomrom for å utveksle erfaringer, men det var så langt hun mente samarbeidet ville kunne gå.

Lederen for mediaorganisasjonen fortalte at de bevisst hadde valgt å stå utenfor alle typer allianser og nettverk. Hun var meget positiv til samarbeid rundt konkrete aktiviteter, som for eksempel å arrangere kompetansebyggende tiltak eller arbeidsseminarer, men gitt aktørens forskjellige utgangspunkt, mente hun at det var lite å tjene på omfattende strategisk

koordinering. Dette fordi de ulike organisasjonen representerer forskjellige, og i visse tilfeller, motstridende interesser, noe som kvinnen mente ville føre til mange unødvendige diskusjoner og lite utbytte. Hun var også kritisk til givernes rolle i denne sammenheng, noe jeg vil utdype i neste kapittel.

I intervjuene kom det frem at organisasjonene som hadde blitt med i alliansen WAPPDCA, fortsatt var optimistiske med tanke på samarbeidet. Det hadde forekommet mistro og samarbeidsproblemer, men fire av de fem (herav to høykastekvinner) jeg snakket med mente utviklingen var positiv. Dalitkvinnen ga derimot uttrykk for at det hadde vært vanskelig for hennes organisasjon å delta i beslutningsprosesser i alliansen. Fra andre hold²⁵ hørte jeg at lederen for dalitorganisasjonen, som var bortreist under mitt feltarbeid, mange ganger og i ulike fora også har uttalt seg svært negativt til alliansearbeidet. Hun følte at hennes organisasjon bare var tatt med for å tekke de internasjonale givere som etterstrebet en bred og inkluderende kvinneallianse. Videre har hun flere ganger hevdet at hun føler seg presset ut av alliansens styringsgruppe av de mektige høykastekvinnene.

5.1.5 Påvirkning fra internasjonale givere

Under intervjuene spurte jeg informantene om hvordan de mente internasjonale givere best kunne bidra i forhold til den nepalske kvinnebevegelsen, og hvordan de vurderte arbeidet som foreløpig var blitt gjort, blant annet Norges støtte til etableringen av WAPPDCA.

Madhesikvinnen var ambivalent til givernes rolle. Hun var takknemlig og glad for at ressurssterke land ønsket å støtte Nepal, men basert på egne erfaringer mente hun at det hadde vært vanskelig å opprette kontakter og få informasjon om hvordan hun kunne søke om støtte til organisasjonens virksomhet. Hun mente det i mange tilfeller var slik at det var de erfarne aktørene som gang på gang mottok støtte, for eksempel gjennom WAPPDCA-alliansen. Kvinnen bemerket at språkvansker utgjorde en stor barriere for hennes organisasjon. På grunn av manglende engelskkunnskaper var det vanskelig å levere en tilfredsstillende søknad på engelsk. Hun påpekte at dersom hun hadde kunnet søke om midler på sitt eget språk, ville det være betydelig enklere å ta initiativ.

²⁵ Flere representanter fra den norske ambassaden, den finske ambassaderåden og ansatte i FNs befolkningsfond bekreftet disse uttalelsene.

På spørsmål om hvordan de internasjonale giverne best kunne bistå nepalske kvinner, svarte den ene maoistkvinnen at giverne, deriblant den norske ambassaden, burde slutte å bruke ”tid og penger” på de kvinnene²⁶ som bare er ute etter ressurser og makt, og heller konsentrere seg om de som virkelig vil bidra i det nye Nepal. Hun var også på generelt grunnlag skeptisk til tiltak hvor internasjonale givere gjennom finansiell støtte vil kunne få innflytelse på nepalske organisasjoners virksomhet.

Lederen for mediaorganisasjonen hadde deltatt på de første møtene i WAPPDCA, men kommet frem til at det ville være hensiktsmessig for organisasjonen å stå utenfor alliansen. Hun fryktet at giverne ville legge politiske føringer for organisasjonens virksomhet. Hun hadde også blitt kontaktet av Swiss Development Cooperation (SDC) og den finske ambassaden som ønsket å innlemme henne og organisasjonen i ulike nettverk. Også disse tilbudene hadde hun avslått. Hun påpekte at organisasjonen er avhengig av støtte, men at det ikke skal gå utover organisasjonens arbeid og integritet. De siste årene har organisasjonen mottatt støtte fra blant annet Redd Barna Norge, men hun presiserte at denne støtten var gitt uten politiske føringer, og var således etter hennes mening uproblematisk.

Lederen for de muslimske kvinnene vurderte givernes bidrag til alliansebygging som positivt. Hun fortalte at det i hennes hjemdistrikt i flere tilfeller hadde vært misunnelse og konkurranse mellom ulike grupper, som følge av finansiell støtte fra internasjonale givere. Hun viste til en rekke tiltak som var gjort for å bedre dalitenes forhold, og understreket at det er viktige og nødvendige initiativ, men fremholdt allikevel at det i visse sammenhenger var slik at muslimene som gruppe ble glemt. Hun fryktet videre at dette kan bidra til å skape konflikter mellom marginaliserte grupper, for eksempel mellom daliter og muslimer i enkelte lokalsamfunn. Hennes håp var at dersom internasjonale givere i større grad ville satse på å støtte allianser med bredere representasjon, ville bistandsmidlene på sikt kunne bli jevnere fordelt.

Etter å ha gjennomført intervjuene med de nepalske aktivistene, var jeg interessert i å sammenligne oppfatningene blant representanter fra noen av de sentrale internasjonale giverne i Nepal. Det var interessant å få informasjon om deres kvinnesatsning, og hvordan de anså alliansebygging som mulig virkemiddel. Etersom jeg, som diskutert i kapittel 4, kunne

²⁶ Hun nevnte to av høykastekvinnene fra styringsgruppen i WAPPDCA ved navn.

bli oppfattet som en representant fra den norske ambassade i mitt møte med kvinnebevegelsen, var det også viktig å utvide fokus for å validere opplysningene. Ifølge Sveits' spesialutsending til Nepal fokuserer SDC hovedsakelig på å støtte etableringen av kvinnegrupper på lokalnivå. Han mente det var enklere å arbeide for bred deltagelse lokalt enn på sentralnivå. I tillegg til å yte støtte til kvinnegrupper, har SDC arrangert seminarrekker i Katmandu med hensikt å øke politisk kompetanse hos kvinner innenfor partier og organisasjoner. SDCs mål er ikke at kvinnene skal forsøke å komme seg inn i den innerste sirkelen som består av menn, men at de skal bryte ut og heller danne en konstruktiv og betydningsfull motpart. Dersom dette ikke skjer, vil makttradisjoner videreføres. Det viktige var etter hans mening ikke å organisere kvinnene, men å tilrettelegge slik at de kan finne en plattform for felles samarbeid. Ved å utvikle et sett med lokalt tilpassede minimumsstandarder, ville kvinnene kunne møtes og samarbeide uten å måtte vente på at tankesett, tradisjoner og kultur skal endres før man kan begynne arbeidet. Han fremholdt at denne type nettverk må være åpne, uten noen form for medlemskap, som kan føre til at enkelte grupper ikke kan, eller vil, være representert. Han påpekte faren for at noen grupper eller enkeltindivider vil være mer dominerende enn andre og at givene kan ha lett for å lytte til de som skriker høyest. Dette kunne føre til at nettverkene bare bidro til å styrke de allerede mektige gruppene, og samtidig marginalisering av de svakeste.

Den finske ambassaderåden mente en liten ambassade som Finlands, verken kan eller bør engasjere seg aktivt i organisasjoner eller allianser. I stedet hadde hun etablert kontakt med personer hun mente var sentrale aktører innen nepalsk kvinnekamp, for skaffe seg bedre innsikt i prosessene. Hun bemerket at mye kan forbedres når det gjelder vestlige givers støtte til den nepalske kvinnebevegelsen. Ved at givere gir støtte til organisasjoner og aktører som har vært lenge i spillet, "the usual suspects", uten å sette spørsmålstegn ved hvilke deler av det nepalske samfunnet de egentlig representerer, fryktet hun at enkelte givere bidro til ytterligere oppdeling og splittelse mellom aktørene. Etter hennes mening består samarbeidspartnerne til mange av givene, herunder WAPPDCA, i hovedsak av en gruppe chetrikvinner, en "Insider's Club" som har lært seg å skrive gode søknader på engelsk, og ellers også "snakker det språket givene forstår". Dette mente hun er med på å videreføre undertrykkelsen av de mest marginaliserte kvinnene. Ifølge ambassaderådens mening er det mange gode initiativ som aldri oppnår økonomisk støtte fordi det ikke er tilgjengelig nok for

giverne. Hun understreket at det fremover vil komme nye grupper på banen i lys av den politiske utviklingen. Giverne må lytte mer til de nye aktørene, oppfordret ambassaderåden.

Ambassaderåden påpekte at det å etablere en NGO er en annerledes prosess i Nepal enn i mange vestlige land. Det er ikke uvanlig at små grupper danner organisasjoner hvor mål og virksomhetens hensikt er uklare. Hun fryktet at mange av disse ikke hadde noe annet mål enn å tilegne seg bistandspenger, og at det ikke lå mer idealisme bak etableringen enn et ønske om en arbeidsplass og inntektskilde fra initiativtagernes side.

UNFPA har samarbeidet med den norske ambassaden og WAPPDCA i arbeidet med opprettelsen av "hvem er hvem"-databasen. Representantene for FN-organisasjonen mente at det er nødvendig med initiativ som kan gjøre den nepalske kvinnebevegelsen sterkere. Samtidig fremholdt de at innsatsen for å samle grupper kan bidra til splittelse ved at dominerende grupper tar styringen og lar de svake sitte igjen uten makt. Det ble her vist til episoden hvor en av alliansens høykastekvinner har forsøkt å presse ut dalitrepresentanten fra alliansens styringskomité. Det ble også påpekt at mange av "disse eldre, mektige kvinnene i WAPPDCA" ikke er genuint interessert i samarbeid, men at de har blitt med fordi de vil markere seg, og ikke stå utenfor noe som de følte kunne ha betydning politisk.

Det var også ifølge UNFPA et problem at kvinnene sier én ting, og gjør noe annet. "Selv om de hele dagen snakker om kvinnefrigjøring og likestilling, fungerer de ikke som katalysatorer når de selv har tjenere hjemme, eller følger mannens regler blindt. Det skapes da et skille mellom privat og offentlig liv som ikke er konstruktiv". Samtidig minnet UNFPA representanter om at man må være tålmodig når det gjelder endringsprosesser, og huske at det er dyptgående samfunnsstrukturer man ønsker å endre.

Ved den norske ambassaden erkjennes det også at arbeidet med WAPPDCA har vært vanskeligere enn man hadde håpet. Bakgrunnen for etableringen av alliansen var et initiativ fra en av ambassadens medarbeidere våren 2006 om å samle en rekke kvinneaktivister til et møte på ambassaden. Under møtet hadde kvinnene, som representerte ulike organisasjoner, fremstått som meget ivrige og entusiastiske og raskt ytret ønske om et mer organisert samarbeid. Ambassaden hadde besluttet å bidra med midler slik at alliansen kunne realiseres. Ambassaden ønsket ikke å ha noen styrende rolle, men å fungere som en tilrettelegger i

oppstartsfasen. Imidlertid hadde det raskt blitt tydelig at samarbeid i praksis ikke var enkelt. Ved flere anledninger hadde ambassadens utsendte vært vitne til høylydte diskusjoner, nærmest krangling på alliansens møter og også under en presentasjon noen av kvinnene i alliansen holdt på et av SR 1325-møtene for giverne. Ifølge representantene fra ambassaden var stridighetens kjerne at dalitene og enkelte av de andre lederne følte seg presset ut, og at de opplevde sin representasjon i alliansen som et alibi for at bevegelsen skulle være inkluderende for marginaliserte grupper – mer enn å romme realiteter. Det har også vist seg vanskelig å få gjennomført de planlagte aktivitetene i regi av alliansen. Riktignok har det vært vellykkede samlinger, som et større arbeidsseminar og konferanse, men utover våren 2007 hadde samarbeidet i stor grad stanset opp.

Arbeidet med utviklingen av ”Hvem er hvem”-databasen tok også lenger tid enn planlagt. På et av planleggingsmøtene kom det frem at bare to av skjemaene var fylt ut, og at kvinnene ønsket ”intensiver” for å registrere seg. Det kom også frem at midler som var satt av til felles kompetansebyggende aktiviteter (”Training of trainers”-program) hadde blitt benyttet til separate opplegg, under begrunnelsen ”det var lettere å videreformidle kompetansen på denne måten”. Dette sto i kontrast til ambassadens intensjoner om å støtte alliansen, hvor målet hadde vært å bidra til samarbeid, ikke å styrke organisasjonene hver for seg. Ambassaden varslet at de ville ta tak i problemene, og skisserte at en mulig konsekvens kan være å trekke støtten til alliansen, dersom ikke situasjonen bedres (opplysninger gitt i juli 2007). I den siste oppdateringen fra ambassaden, fremgikk det imidlertid at samarbeidet tilsynelatende hadde fungert bedre utover høsten, og at alliansen fremsto som mer inkluderende enn tidligere²⁷ (desember 2007). Arbeidet innad i alliansen virket etter ambassadens mening på dette tidspunkt mer koordinert enn tidligere, og antall medlemsorganisasjoner skulle økes, i tråd med ambassadens ønsker.

Som vist fremkom ulike syn på givernes påvirkning på den nepalske kvinnebevegelsen. Madhesikvinnen syntes det var vanskelig å få tilgang til giverne, og mente at språkvansker og uerfarenhet gjorde at hennes organisasjon ikke hadde lett for å tilegne seg økonomiske midler. Denne påstanden ble støttet av den finske ambassaderåden, som bemerket at enkelte givere,

²⁷ Dette indikerer at alliansen kan ha klart å overkomme en del av samarbeidsproblemene, men fordi jeg ikke har hatt mulighet til å gjennomføre oppfølgingsintervjuer av alliansens medlemmer, vil jeg ikke tillegge disse opplysningene spesiell vekt i oppgaven.

og da særlig Norge, i for stor grad samarbeidet med de veletablerte høykastekvinnene. Enkelte andre aktivister uttalte at de ikke ønsket å bli med i "den norske alliansen" eller andre nettverk, fordi de var redd for at det skulle legges føringer for organisasjonens virksomhet. Den norske ambassaden hadde opplevd kvinnene som entusiastiske og ivrige for å få i gang en allianse for å fremme samarbeid mellom organisasjonene. Imidlertid hadde arbeidet tatt lenger tid enn ønsket, og ambassaden hadde vært vitne til stor uenighet mellom alliansens medlemmer.

5.2 Diskusjon

I det foregående kapittel har jeg gjennom henvisninger til det empiriske materialet kartlagt faktorer som vil kunne bidra til samarbeid mellom aktørene i nepalsk kvinnebevegelse. Empati og felles erfaringsgrunnlag er faktorer som kan påvirke potensialet for samarbeid i positiv retning. Dette fordrer at det eksisterer dialog mellom ulike parter, slik at aktørene kan utveksle erfaringer og tilegne seg informasjon om de forhold andre kvinner lever under, eller vanskeligheter kvinnene har opplevd på et tidligere tidspunkt. Av intervjuene fremkom det at alliansebygging gjennom WAPPDCA hadde bidratt til dette. Flere av kvinnene mente at alliansen hadde fungert som en brobygger mellom kvinnene som kom fra ulike kaster og etniske grupper, og som en øyeåpner ved å gi innsikt i vanskeligheter de andre hadde gått gjennom. Som referert i kapittel 3, mener Naomi Zack (2005) at det eksisterer et kvinnelig fellesskap som vil kunne bidra til samarbeid, til tross for de forskjeller som måtte eksistere mellom kvinner i et samfunn. Det er imidlertid vanskelig å foreta en nøyaktig vurdering av hvorvidt den graden av empati som fremkom mellom partene var bygget på et feministisk fellesskap. I dette tilfellet kan empatien like gjerne ha utgangspunkt i en nepalsk fellesskapsfølelse, eller bygge på allmenn medmenneskelighet, uten spesielle føringer preget av feminisme eller nasjonalitet.

Sammenfallende motivasjonsfaktorer bak engasjementet som kvinneaktivist var en annen faktor jeg ville vurdere. Flere av kvinnene jeg intervjuet hadde startet sine respektive organisasjoner for å fremme særinteressene for gruppene de representerer. Dette gjelder blant annet grunnleggeren for enkeorganisasjonen og madhesikvinnen. Andre hadde valgt å engasjere seg for å fremme kvinnesak for nepalske kvinner mer generelt, som grunnleggeren av fondet for kvinnetiltak og lederen for medieorganisasjonen. I Eldrid Magelis studie av forsøket på å etablere et forum for kvinneorganisasjoner i Chennai (1997:56-71) fremkommer

det at mange av problemene som oppsto hadde bakgrunn i deltagernes sterke lojalitet til sine opprinnelige organisasjoner. Dette førte til uenighet og frykt for at enkelte av aktørene skulle overstyre andre, eller at selve alliansen skulle få for mye makt. Når lojaliteten ligger i en organisasjon som i utgangspunktet er opprettet for å fremme en gruppes særinteresser, som tilfellet er med flere av organisasjonene i WAPPDCA, er det grunn til å være oppmerksom på at dette kan føre til samarbeidsvansker. Når sterke kvinner skal fordele ressursene, vil det lett kunne bli en kamp som de mektigste vinner. Fordi enkelte av aktørene, som dalitorganisasjonen, er vant til å leve i et samfunn med stor grad av diskriminering, vil de kunne reagere negativt på bortprioriteringer som gjøres av alliansen, noe som igjen kan vanskeliggjøre samarbeid.

Som referert fra Srilatha Batliwala og Deepa Dhanraj (i Cornwall et al., 2007:28) i kapittel 3 vil motsetninger kunne tydeliggjøres som følge av politisk mobilisering. Det ble vist til eksempler fra Sri Lanka, Pakistan og India hvor mobilisering av kvinner har ført til økt splittelse. Gjennom intervjuene jeg gjennomførte blant kvinneaktørene i Nepal, fremkom momenter som antyder at politisk mobilisering også kan bidra til forsoning mellom ulike grupper. Blant annet mente lederen for enkeorganisasjonen at maoistenes kamp har gitt positive følger for mange kvinner. Hun fortalte at hennes organisasjon aktivt arbeidet for å involvere maoistene, og få dem til å fungere sammen med andre kvinner. Basert på informasjonen jeg fikk gjennom intervjuene, kan det synes å være slik at maoistopprøret har bidratt til en aktivisering og en slags "vekkelse" også blant andre kvinner i Nepal. Flere av de jeg snakket med, fremholdt at selv om de ikke støttet maoistenes voldelige virkemidler, var kampen for sosial likhet og et inkluderende samfunn viktig og nødvendig. De ble jevnt over ikke ansett som den type "negative krefter" som Srilatha Batliwala og Deepa Dhanraj hevder i størst grad klarer å mobilisere kvinner i Sør-Asia.

Imidlertid kom representanten for dalitorganisasjonen med sterk kritikk av maoistene. Hun hevdet at mobiliseringen i mange tilfeller hadde foregått på en kynisk måte, ved at man spilte på kvinners sårbarhet. Til tross for lovnader om utsikter til et bedre liv, hadde resultatet for mange blitt en svært utrygg tilværelse, med stort omfang av overgrep og diskriminering. Dette sammenfaller med Gautam, Banskota og Manchandas fremstilling av maoistenes offensiv for å mobilisere kvinner (2001:115). Dalitkvinnen hevdet også de kvinnene som har fått forverret levekårene som følge av konflikten, var viet lite oppmerksomhet, noe som støtter opp rundt

påstanden fra Gautam et al. om manglende kontakt mellom aktivister på sentralnivå og lokale kvinnegrupper (herunder maoistkvinner) på landsbygda. Dalitkvinnens kritikk av maoistene bygger opp rundt uttalelsene fra grunnleggeren av foreningen for de etniske gruppene, som mente at forsoningsprosessen vil ta tid. Det ser ut til å være uavklarte faktorer, ikke minst når det gjelder spørsmål rundt erstatning og oppreisning til de som har lidd tap under konflikten. Hvordan dette blir håndtert videre, av maoistene og fra øvrige myndigheter, vil trolig kunne påvirke samarbeidsklimaet mellom de ulike gruppene i tiden fremover.

Dalitorganisasjonen føler seg presset ut av styringsgruppen i WAPPDCA. Selv om alliansen er bygget opp med en struktur som skal sikre medlemsorganisasjonenes rettigheter, hevdet både dalitorganisasjonen og enkelte av givene at det var høykastekvinnene som fikk ta mange av de viktigste beslutningene i styringskomiteen. Dette sammenfaller med fremsatte påstander i kapittel 3 om at kvinner ikke nødvendigvis opptrer mer demokratisk enn menn. Batliwala og Dhanraj (i Cornwall et al., 2007:27-35) hevdet at det er en myte at kvinner vil opptre mer inkluderende enn menn. Ifølge forfatterne ville kvinner lett ta opp og videreføre de eksisterende maktstrukturer, etablert av menn. Forsøk på å endre maktstrukturer, har ikke gitt tilfredsstillende resultater. Også andre forskere (Edwards/Hulme; 1998, Jad; 2007, Markowitz/Tice; 2002) ga eksempler på udemokratisk oppbygging av kvinneorganisasjoner, hvor beslutninger ble fattet i styringsorganet, og det var lite rom for påvirkning fra medlemmer. Utfordringene Mageli beskrev i sin studie (1997) av de to kvinneorganisasjonene i Chennai kan være en illustrasjon på hvor vanskelig det er å innføre alternative styringsmodeller, selv i tilfeller hvor initiativtakerne har dette som intensjon.

Det ser imidlertid ut til å eksistere et reelt ønske om et tett samarbeid blant kvinnene i alliansen. Den norske ambassaden fortalte at kvinnene hadde vært svært entusiastiske under de første samlingene, og til tross for at prosessen hadde tatt lenger tid enn deltagerne hadde håpet, fremkom det et klart ønske om videre samarbeid i intervjuene med de involverte parter. Det virket som om kvinnene, til tross for de motsetninger og problemer som hadde oppstått under prosessen med å etablere alliansen, allikevel anså samarbeidet som fruktbart. Dette støtter Islah Jads påstand (2007:182) om at kvinneorganisasjoner i mange tilfeller vil tjene på tett samarbeid, men at det må vurderes nøye når og hvor det er hensiktsmessig.

Grunnleggeren for kvinneorganisasjonen for etniske grupper vektla at det var nødvendig å kartlegge hvilke områder som vil styrkes av samarbeid, og hvilke saker organisasjonene vil

kunne fremme best alene. Eksemplet fra den norske ambassaden om at midler satt av til felles opplærings tiltak, i stedet var blitt brukt til kompetansebyggende aktiviteter innad i hver av medlemsorganisasjonene, kan være en illustrasjon på tiltak medlemmene i alliansen ikke ønsker å gjennomføre i fellesskap.

Representantene fra SDC og den finske ambassaden var skeptiske til at internasjonale givere bidrar til alliansedannelse. Etter deres mening ville dette kunne bidra til økt fragmentering og forsterkning av eksisterende forskjeller mellom aktørene. Den finske ambassaderåden hevdet også at det var for lite fokus på målgrupper. Hun mente at enkelte av giverne i for stor grad samarbeider med veletablerte aktører som man kjenner godt. Dette er aktører som har vært i bransjen lenge og derfor har den nødvendige rutine, både når det gjelder søknadsskriving og oppfylging av andre krav fra giverne. Denne kritikken ble også fremmet i intervjuer med representanter fra kvinnebevegelsen. Madhesikvinnen mente det var vanskelig å forholde seg til giverne. Hun fremholdt at det var vanskelig å vite hvordan og hvor man best kunne henvende seg, og også språkmessige utfordringer bidro til at avstanden mellom giverne og en del av organisasjonene ble store. Dette støtter Markowitz/Tice' (2002:951) og Riddells (1999:323) påstander om at givernes profesjonalismepress og resultatfokus bidrar til å støtte ressurssterke aktører. Ved å stille høye krav til søknad og budsjett før midler bevilges, kan det være slik at det er velutdannede middelklassekvinner som særlig får sine ønskemål ivaretatt.

Representantene fra maoistorganisasjonen og lederen av medieorganisasjonen uttalte at de ikke ønsker å delta i allianser hvor utenlandske givere var involvert, fordi de fryktet innblanding i organisasjonens virksomhet. Selv om den norske ambassaden så på seg selv som en utenforstående tilrettelegger, kan det utvilsomt skape negative følger at andre oppfatter deres inngripen som styrende og deltagende. Det er således viktig å ha en klar rollefordeling, og at ambassaden tydelig understreker at nepalsk eierskap ligger til grunn.

Maoistkvinnene hevdet også at enkelte NGOer bare var ute etter å tilegne seg ressurser. De hevdet at de fleste andre kvinneorganisasjonene bare var ute etter penger, makt og status, og ikke virkelig ville bidra til bedre forhold for nepalske kvinner, og ba giverne (herunder Norge) om å se etter hvilke aktører som har reelle hensikter om å bidra til det nye Nepal. Den finske ambassaderåden bemerket at det var svært lett å stifte organisasjoner i Nepal, og at man av og til kunne undres hva målet og hensikten med virksomheten var, bortsett fra å tilby sår

tiltrengte arbeidsplasser. Terje Tvedt har som vist i kapittel 3 omtalt denne problematikken. Ifølge Tvedt er det et utbredt problem i mange utviklingsland at organisasjoner startes opp bare for å ta del i den ressurssterke ”bistandsbusinessen”. I situasjoner hvor tiltak forutsetter finansiering fra en utenlandsk giver, vil det alltid være en fare for at hovedmotivet bak engasjementet er tilegning av finansielle ressurser. Basert på møtene med kvinnene, og deres historier om langvarige og ofte hardt prøvede tilværelser som kvinneaktivister, er det grunn til å anta at engasjementet er reelt. Likevel er det vanskelig å gi en sikker vurdering av hvorvidt man lar seg styre av givernes føringer når det gjelder tilnærming og ønsker.

Gjennom min studie av kvinnebevegelsen i Nepal, har jeg rørt ved problemstillinger som vil kunne være verdt oppfølging gjennom videre studier. Blant annet kunne det være meningsfylt å gjennomføre en oppfølgingsstudie av alliansen. I løpet av kommende år vil det politiske landskapet etter alt å dømme gjennomgå endringer, noe som vil få konsekvenser for kvinneaktivistenes arbeid. I lys av dette vil det være aktuelt å se hvordan samspillet mellom aktørene utvikles når samarbeidet har pågått over tid, og hvilken rolle Norge og andre givere inntar i sin videre støtte til kvinnebevegelsen. At Norge ser på seg selv som slags utenforstående støttespiller, mens av andre oppfattes som en aktivt styrende part, vil i seg selv danne grunnlag for en studie. Og ikke mindre interessant vil det være å studere hvordan maoist- og madhesikvinnenes forhold til kvinnebevegelsen for øvrig utvikles videre.

Et annet aspekt som vil kunne være interessant å studere nærmere er den type påstander som fremkom gjennom intervjuene med blant annet den finske ambassaderåden; om at alliansen som Norge støtter er nok et talerør for kvinner tilhørende høykastene i Katmandu. Balansene mellom det å gi støtte til de svakeste, som ofte vil være kvinner uten utdanning og med lav tilgang på ressurser, og som kanskje i første omgang mangler nødvendig kompetanse - versus det å støtte ressurssterke kvinner fra middelklassen, vil være en interessant problemstilling. Det kan her være aktuelt å dra paralleller til hjemlige forhold. Også i Norge var det borgerskapet som i stor grad ledet an den første organiserte kampen for kvinners rettigheter, blant annet gjennom Norsk Kvinnesaksforening, stiftet i 1884.

6. Oppsummering

I denne oppgaven har jeg, med utgangspunkt i intervjuer og med referanse til relevant litteratur, analysert faktorer som påvirker potensialet for en mer helhetlig kvinnebevegelse i Nepal. Empiriske funn viser at til tross for mangeartede forskjeller mellom kvinner som

representerer ulike særinteresser, finnes det også faktorer som bidrar til å samle kvinnene, noe som på sikt kan medvirke til en mer samlet kvinnebevegelse. Funnene indikerer at det foreligger empati og et felles erfaringsgrunnlag mellom de ulike gruppene. Dette er med på å skape et fundament for videre samarbeid, men fordrer møteplasser for erfaringsdeling og nettverksbygging. Min analyse er i særlig grad bygget på etableringen av alliansen WAPPDCA, som Norge støtter økonomisk. Tilbakemeldingene fra medlemmene tyder på at alliansen kan fungere som en plattform for dialog. Imidlertid består denne alliansen av organisasjoner som representerer forskjellige særinteresser. Erfaringer fra studier i India viser at dette kan skape hindringer for samarbeid, fordi sterk gruppelejalitet og ønske om å fremme særinteresser vil kunne skape kamp om ressurser og prege politiske prioriteringer.

Gjennom intervjuene kom det frem informasjon som indikerer at maoistenes politiske mobilisering under konflikten på enkelte måter har bidratt til forsoning mellom grupper, og fungert som en ”vekkelsesprosess” av kvinner som ikke tidligere var politisk aktive. Samtidig er det ingen tvil om at det langvarige væpnende maoistopprøret også har skapt splittelse. Særlig dalitorganisasjonen uttrykte skepsis til maoistenes virkemidler.

Problemene som oppsto i WAPPDCA kan være tegn på at tradisjonelle maktstrukturer også eksisterer blant Nepals kvinneaktivister. Representantene fra dalitorganisasjonen følte seg overstyrt, og lederen har anklaget høykastekvinnene for å presse henne ut av alliansens styringsgruppe. På motsatt hold har høykastekvinnene slitt med skepsis fra alliansens lavkastemedlemmer, som har hevdet at deres intensjoner ikke er ekte. Dette er utslag av dyptgående sosiale skillelinjer i det nepalske samfunnet, som trolig fortsatt vil prege samarbeid på tvers av kaster og etniske grupper.

Enkelte organisasjoner ønsket ikke å ta del i samarbeid hvor utenlandske givere var involvert, blant annet fordi de fryktet at det ville legges føringer for organisasjonenes virksomhet. Dette understreker behov for en tydelig rollefordeling og videre fokus på nepalsk eierskap. Norge ble, som giver, fra annet hold kritisert for i stor grad å støtte veletablerte kvinneorganisasjoner, som ledes av ressurssterke høykastekvinner. Det ble hevdet at dette bidrar til videreføring av sosiale ulikheter, fordi marginaliserte grupper ikke får tilgang til bistandsmidler.

I denne oppgaven har jeg søkt å belyse det mangfold som gir muligheter, men som også setter begrensninger for samarbeid og koordinering av kvinnebevegelsen i Nepal. Alliansearbeidet har så langt gitt enkelte positive resultater, blant annet i form av økt dialog mellom kvinnegrupper som tidligere ikke hadde kontakt eller samarbeid. Empiriske funn viser at langsiktig potensial for samarbeid ser ut til å være til stede, men dette vil ikke bare kreve mot og vilje til nytenkning innen de deltagende organisasjonene, det vil også stille Norge og andre givere som deltar i prosessen, overfor krav om ydmykhet, innsikt og et aktiv engasjement, primært basert på de nepalske organisasjonenes premisser.

7. Litteratur:

Basu, Amrita *The Challenge of Local Feminists* Boulder: Westview Press, 1995

Basu, Amrita *Women, Political Parties and Social Movements in South Asia* United Nations Research Institute for Social Development, Occasional Paper no. 5, 2005

Batliwala, Srilatha og Dhanraj, Deepa *Gender myths that instrumentalize women: a view from the Indian front line* (s. 21-35) i Cornwall, Andrea, Harrison, Elizabeth og Whitehead, Ann (red) *Feminisms in Development – Contradictions, Contestations and Challenges*, London: Zed books, 2007

Bennet, Lynn *Dangerous Wives and Sacred Sisters: Social and Symbolic Roles of High Caste Woman in Nepal*, Colombia Uni. Press 1983

Cameron, Mary M. *On the Edge of the Auspicious – Gender and Caste in Nepal*, Urbana, University of Illinois Press, 1998

Centre for Human Rights and Global Justice *The Missing Piece of the Puzzle - Caste Discrimination and the Conflict in Nepal*, 2005:

<http://www.chrgj.org/docs/Missing%20Piece%20of%20the%20Puzzle.pdf>

Collins, Patricia Hill *Black Feminist Thought: Knowledge, Consciousness and the Politics of Empowerment* New York, Routledge, 2000

Cornwall, Andrea, Harrison, Elizabeth og Whitehead, Ann (red) *Feminisms in Development – Contradictions, Contestations and Challenges*, London: Zed books, 2007

Crisis Group *Nepal – From Power to Peace?* Crisis Group Asia Report 115, 2006:

<http://www.isn.ethz.ch/pubs/ph/details.cfm?lng=en&id=17027>

Crisis Group *Nepal's Troubled Tarai Region* Asia Report Nr 136, 2007:

http://www.crisisgroup.org/library/documents/asia/south_asia/136_nepal_s_troubled_tarai_region.pdf

Crisis Group *Nepal's Maoists: Their Aims, Structure and Strategy*, Crisis Group Asia Report 104, 2005: <http://merln.ndu.edu/archive/icg/Nepal27Oct05.pdf>

Cunningham, Myrna *Indigenous Women's Visions of an Inclusive Feminism i Development*, Volume 49, Number 1, March 2006

Edwards, Michael og Hulme, David *Too Close For Comfort? The impact of Official Aid on Nongovernmental Organizations* i *Current Issues in Comparative Education*, Vol 1(1),1998

Gautam, Shobha, Banskota, Amrita og Manchanda, Rita *Where There Are No Men: Women in the Maoist Insurgency in Nepal* i Manchanda, Rita (red.) *Woman, War and Peace in South Asia*, New Delhi: Sage, 2001

- Glesne, Corinne *Becoming Qualitative Researchers*, Boston: Pearson, 2006
- Hachhethu, Krishna og Shrestha, Indira *Women and Governance*, Katmandu; Shtrii Shakti, 2002
- Hatlebakk, Magnus *Economic and social structures that may explain the recent conflicts in the Terai of Nepal*, CMI-rapport, 2007:
<http://www.cmi.no/publications/publication/?2662=economic-and-social-structures-that-may-explain>
- Hitchcock, John T. *An additional Perspective on the Nepali Caste System* i Fisher, James F. *Himalayan Anthropology* Mouton, 1978
- Hoftun, Martin (red.) *Nepal – Et land i omveltning*, Oslo: Cappelen, 1990
- Hutt, Michael *Himalayan People's War: Nepal's Maoist Rebellion*, Indiana University Press 2004
- Jad, Islah *The NGO-ization of Arab women's movement*, (s. 177-191) i Cornwall, Andrea, Harrison, Elizabeth og Whitehead, Ann (red) *Feminisms in Development – Contradictions, Contestations and Challenges*, London: Zed books, 2007
- Kaspar, Heidi *"I am the Household Head now!" Gender Aspects of Out-migration for Labour in Nepal* Katmandu: Nepal Institute of Development Studies, 2005
- Kondos, Vivienne *On the Ethos of Hindu Women*, Katmandu: Mandala Book Point, 2004
- Lantz, Annika *Intervjumetododik* Lund: Studentlitteratur, 2007
- Mageli, Eldrid *Organising Women's Protest – A study of Political Styles in Two South Indian Activist Groups* Richmond, Curzon, 1997
- Markowitz, Lisa og Tice, Karen W. *Paradoxes of Professionalization: Parallel Dilemmas in Women's Organizations in the Americas* i *Gender and Society*, Vol. 16, Nr. 6, 2002
- McCall, George J. *The Fieldwork Tradition* i *The Sage Handbook of Fieldwork* Hobbs, Dick og Wright, Richard (red.) London: Sage Publications, 2006
- Mukhipadhyay, Maitrayee *Gender Mainstreaming or streaming gender away: Feminists marooned in the development business* (s. 135-150) i Cornwall, Andrea, Harrison, Elizabeth og Whitehead, Ann (red) *Feminisms in Development – Contradictions, Contestations and Challenges*, London: Zed books, 2007
- Nepal Population Report 2002, Ministry of Population and Environment, 2002
- Nielsen, Poul Struve *Nepal – en politisk og økonomisk oversigt* København: Danida, 2000
- Norad-rapport *Report on Conflict Sensitivity of Norwegian NGOs' Development Assistance in Nepal* Oslo, 2007: http://www.norad.no/default.asp?V_ITEM_ID=8196

Norad, faktaark om bistand til Nepal:

http://www.norad.no/items/2633/38/3320230074/Norad2003_Nepal.pdf

Patton, Michael Quinn *Qualitative evaluation and research methods*, Newbury Park, Sage Publications, 1990

Pedwell, Carolyn *Book Review: Inclusive Feminism: A Third Wave Theory of Women's Commonality* i *Feminist Theory* 2006; 7; 367

Pilgrims Publishing *Peoples of Nepal - Newar*, Varanasi: Pilgrims Publishing, 2007
Rayamajhi, Sangita *Can a Woman Rebel?* Katmandu: Across Publication, 2003

Riddell, Roger C. *The End of Foreign Aid to Africa? Concerns about donor policies* i *African Affairs*, 1999, 309-335

Repstad, Pål *Mellom nærhet og distanse- kvalitative metoder i samfunnsfag* Oslo: Universitetsforlaget, 2007

Rhedding-Jones, Jeanette *What is Research? Methodological Practices and New Approaches*, Oslo: Universitetsforlaget, 2005

Ritzer, George *Contemporary Sociological Theory and Its Classical Roots: The Basics*. Boston: McGraw-Hill, 2007

Ryan, Barbara *Feminism and the Women's Movement – Dynamics of Change in Social Movement, Ideology and Activism*, New York: Routledge, 1992

Skjelsbæk, Kjell *International Organization*, Vol. 25, Nr. 3, *Transnational Relations and World Politics*, 1971

Spelman, Elisabeth V. *Inclusive Feminism: A Third Wave Theory of Women's Commonality-Book Review* Hypatia; Summer 2007, Vol. 22 Issue 3

Subedi, Pravida *Nepali Women Rising*, Katmandu, Sahayogi, 1997

Tvedt, Terje *Angels of Mercy or Development Diplomats? NGOs and Foreign Aid*, Oxford: James Currey Ltd, 1998

UNDP, The Human Development Index, 2007/2008:

http://hdrstats.undp.org/countries/country_fact_sheets/cty_fs_NPL.html

UNMIN, pressemelding om registrering av maoistsoldater, fase 2, 27.12.07:

<http://www.unmin.org.np/downloads/pressreleases/2007-12-27-UNMIN.SRSG.Press.Statement.ENG.pdf>

Upadhyay, Prakash *Nepalese Culture and Society – a Sociological/Antropological Perspective* Pokhara; Bidhyarthi Pustak Pasal, 1999

Upadhyay, Rama *Muslims of Nepal: Becoming an assertive minority*, 2007
<http://madhesi.wordpress.com/2007/10/13/muslims-of-nepal-becoming-an-assertive-minority/>

Women in Alliance for Peace, Power and Democracy thought the Constituent Assembly *Who is Who of Nepali Women* (Concept Paper), Katmandu, 2006

Yami, Hisila *People's War and Women's Liberation in Nepal* Raipur; Purvaiya Prakashan, 2006

Zack, Naomi *Inclusive Feminism – A Third Wave Theory of Women's Communalities* Lanham: Rowman & Littlefield Publishing, 2005